

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav primární a preprimární edukace

**Dvouleté dítě jako subjekt výchovně – vzdělávacího procesu
v mateřské škole**

Diplomová práce

Autor: Bc. Barbora Vosáhlová

Studijní program: N7531 - Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Kejzlarová

Hradec Králové

2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: **Barbora Vosáhllová**
Osobní číslo: **P15K0299**
Studijní program: **N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika**
Studijní obor: **Pedagogika předškolního věku**
Název tématu: **Dvouleté dítě jako subjekt výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole**
Zadávací katedra: **Ústav primární a preprimární edukace**

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je shrnout poznatky o specifikách dětí mladší tří let jakožto účastníků výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole a zmapovat zkušenosti pedagogů vybraných mateřských škol Královéhradeckého a Pardubického kraje s výchovou a vzděláváním dvouletých dětí v prostředí MŠ. Diplomová práce se zabývá problematikou dětí mladších tří let jakožto účastníků výchovně vzdělávacího procesu v prostředí mateřské školy. V teoretické části diplomové práce jsou popsána specifika této věkové skupiny dětí, opírající se zejména o poznatky ontogenetické psychologie a pediatrie. Dále je v této části stručně shrnut vývoj předškolního vzdělávání v českých zemích se zaměřením na instituce pro děti mladší tří let. Teoretická část taktéž obsahuje informace ze závazných dokumentů MŠMT vztahujících se k výchovně vzdělávacímu procesu dvouletých dětí v mateřských školách. Praktická část formou dotazníků a rozhovorů mapuje zkušenosti ředitelky i učitelky vybraných mateřských škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji se vzděláváním dvouletých dětí. Konkrétně byly touto formou zjišťovány přípravy na příchod dětí této věkové skupiny po stránce personální i materiální a samotné fungování tohoto výchovně vzdělávacího procesu v praxi.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Lenka Kejzlarová**
Ústav primární a preprimární edukace

Oponent diplomové práce: **PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.**

Datum zadání diplomové práce: **26.5.2016**

Termín odevzdání diplomové práce:

doc. PhDr. MgA. František
Vaníček, Ph.D.
děkan

PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

V Hradci Králové dne 22. 6. 2017

.....

Podpis

Poděkování

V úvodu bych chtěla upřímně poděkovat vedoucí své diplomové práce paní Mgr. Lence Kejzlarové za cenné rady a připomínky, trpělivost a poskytnutí materiálů. Dále děkuji panu Mgr. Martinu Skutilovi, Ph.D. za odborné konzultace, rady a připomínky a poskytnutí materiálů. Nakonec děkuji svému manželovi za trpělivou podporu a pomoc při psaní diplomové práce.

Anotace

Cílem diplomové práce je shrnout poznatky o specifických dětí mladší tří let jakožto účastníků výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole a zmapovat zkušenosti pedagogů vybraných mateřských škol Královéhradeckého a Pardubického kraje s výchovou a vzděláváním dvouletých dětí v prostředí MŠ. Diplomová práce se zabývá problematikou dětí mladších tří let jakožto účastníků výchovně vzdělávacího procesu v prostředí mateřské školy. V teoretické části práce jsou popsána specifika této věkové skupiny dětí se zaměřením na vývoj a potřeby dvouletých dětí, opírající se zejména o poznatky ontogenetické psychologie a pediatrie. Dále je v této části stručně shrnut vývoj předškolního vzdělávání nejen v českých zemích se zaměřením na instituce pro děti mladší tří let. Teoretická část taktéž obsahuje informace ze závazných dokumentů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, vztahujících se k výchovně vzdělávacímu procesu dvouletých dětí v mateřských školách. Jsou zde také popsány podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí v mateřské škole, vycházející taktéž z ustanovení MŠMT. Praktická část formou dotazníků mapuje zkušenosti ředitelek i učitelek vybraných mateřských škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji se vzděláváním dvouletých dětí. Konkrétně byly touto formou zjišťovány přípravy na příchod dětí této věkové skupiny po stránce personální i materiální a samotné fungování tohoto výchovně vzdělávacího procesu v praxi.

Klíčová slova

Dvouleté dítě, mateřská škola, předškolní vzdělávání, zkušenosti ředitelů a učitelů

VOSÁHLOVÁ, Barbora (2017). *Dvouleté dítě jako subjekt výchovně-vzdělávacího procesu v mateřské škole*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové. Diplomová práce.

The Abstract

The object of this master thesis is to summarize the information about two-years-old children and their education in kindergarten with all its specifics and to chart kindergarten teachers experiences with education of two-years-old children in kindergarten, focusing on Hradec Kralove region and Pardubice region. The master thesis deals with the topic of two-years-old children and their education in kindergarten. In the theoretical part there are information about two-years-old children, focusing on their evolution and needs, leaning on knowledge of ontogenetic psychology and pediatrics. This part of the thesis also summarize the pre-school education development in the Czech and other European countries focusing on the institutions for children under three years. Theoretical part also completes information about the educational legislation in the Czech republic related to education of two-years-old children in kindergarten. Also the conditions of this education are described in the theoretical part. The practical part uses the questionnaires to complete kindergarten teachers and directors experiences with education of children under three years.

Key-words

Two-years-old children, kindergarten, pre-school education, kindergarten teachers and directors experiences

VOSÁHLOVÁ, Barbora (2017). *The two year child as the subject of educational - training process in kindergarten*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové Diploma thesis.

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část.....	9
1. Vývoj institucionálního vzdělávání dětí mladších 3 let	9
1.1. Počátky institucí denní péče o děti v Evropě	9
1.2. Institucionální péče o děti mladší tří let v Československu	10
1.3. Současná péče o děti mladší tří let v České republice	11
2. Vzdělávání dvouletých dětí v mateřských školách a jeho zákonné ukotvení	14
3. Dvouleté dítě, jeho vývoj a specifika	16
3.1. Tělesný a motorický vývoj v batolecím období.....	16
3.1.1. Hrubá motorika.....	16
3.1.2. Jemná motorika.....	17
3.1.3. Ovládnutí vyměšování a další vegetativní funkce	17
3.2. Psychický vývoj	18
3.2.1. Psychický vývoj dítěte dle vývojových psychologů.....	18
3.2.2. Vývoj kognitivních funkcí.....	19
3.2.3. Řeč	20
3.2.4. Hra dvouletého dítěte.....	21
3.2.5. Batolecí negativismus.....	21
4. Podmínky vzdělávání dvouletých dětí v mateřské škole.....	22
4.1. Organizace vzdělávání	22
4.2. Materiální podmínky.....	23
4.3. Hygienické podmínky	24
4.4. Životospráva a stravování	24
Empirická část	25
5. Výzkumné šetření 1 – „Učitelé mateřských škol“	25
5.1. Metodologie výzkumného šetření 1 a výzkumný soubor	25
5.2. Výzkumné otázky dotazníkového šetření 1	26
5.3. Výsledky výzkumného šetření 1	26
5.4. Shrnutí a diskuze výsledků dotazníkového šetření 1	46
6. Výzkumné šetření 2 – „Ředitelé mateřských škol“	48
6.1. Metodologie výzkumného šetření 2 a výzkumný soubor	48
6.2. Výzkumné otázky dotazníkového šetření 2	48

6.3. Výsledky výzkumného šetření 2	49
6.4. Shrnutí a diskuze výsledků dotazníkového šetření 2	58
Závěr.....	60
Literatura	61
Seznam příloh.....	64
Příloha A – Dotazník pro učitele mateřských škol	65
Příloha B – Dotazník pro ředitele mateřských škol	71

Úvod

Dvouleté děti a jejich vzdělávání v mateřských školách jsou tématem v posledních letech v České republice velmi aktuální a diskutované. Zájem o toto téma vychází zejména ze schválení docházky do mateřské školy pro děti mladší tří let, zakotvené v zákoně č. 178/2016.

Vzdělávání dětí mladších tří let v minulosti zajišťovaly jesle, jejichž historie v českých zemích sahá až do poloviny 19. století, kdy bylo nutné v souvislosti s prudkým nárůstem zaměstnanosti matek zajistit péči o jejich malé děti. Vývoj jeslí pokračoval ve 20. století, k významnému rozvoji docházelo hlavně po 2. světové válce, kdy opět stoupala zaměstnanost. I v druhé polovině 20. století se ještě v Československu jesle hojně vyskytovaly. Po vzniku České republiky jich začalo významně ubývat, až v roce 2011 došlo k jejich úplnému zrušení novelou zákona č. 372/2011 Sb. o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování.

V současné době bohužel spousta matek s ohledem na zaměstnání nemůže zůstat s dítětem doma až do jeho tří let, proto se v poslední době problematika zajišťování institucionální péče pro děti mladší tří let stala opět aktuální.

Diplomová práce se zabývá vzděláváním dvouletých dětí v mateřských školách, které bylo schváleno v dubnu 2016 zákonem č. 178/2016. V teoretické části práce jsou shrnuty informace o historickém vývoji institucionálního vzdělávání pro děti mladší tří let v českých i dalších evropských zemích, informace o legislativním ukotvení tohoto vzdělávání, stejně jako poznatky o vývoji dítěte mezi 1. a 3. rokem života. V teoretické části jsou také shrnuty podmínky vzdělávání dvouletých dětí a jejich úprava, které vyplývají ze současně platné legislativy. Empirická část diplomové práce dotazníkovou formou zjišťuje a následně vyhodnocuje zkušenosti učitelů a ředitelů mateřských škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji se vzděláváním dvouletých dětí v mateřské škole. Konkrétně jsou zde mapovány přípravy mateřských škol na příchod dětí této věkové skupiny po stránce personální i materiální a samotné fungování tohoto výchovně vzdělávacího procesu v praxi.

Teoretická část

1. Vývoj institucionálního vzdělávání dětí mladších 3 let

1.1. Počátky institucí denní péče o děti v Evropě

Veřejné instituce zaměřující se na péči o malé děti začaly vznikat od počátku 19. století a jejich vznik byl úzce spjat s průmyslovou revolucí. V tuto dobu totiž prudce rostla zaměstnanost a mnoho mužů i žen začalo pracovat, především v továrnách. A právě především pro děti těchto pracujících rodičů byly jesle zřizovány.

První zemí, kde se začaly veřejné instituce péče o nejmenší zřizovat, byla Anglie. Zpočátku zde byl sice uplatňován přísně školský přístup, postupně však docházelo k jistému ústupu od tohoto principu, především pak u dětí ve věku jednoho až tří let, tedy v batolecím období. O tuto změnu se zasadil svou filantropickou snahou především britský průmyslník, socialista, myslitel a sociální reformátor Robert Owen. Ten také změnil pohled britské společnosti na dětskou práci a významně přispěl k výrazné regulaci dětské práce, zejména v textilním průmyslu. I po Owenově smrti pokračovala v jeho snahách spousta následovatelů. (Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2012).

Další evropskou zemí, která jako jedna z prvních zakládala veřejné instituce péče o děti, byla Francie. „*Ve Francii měly instituce pro nejmenší své předchůdce ve školách pletení, ale již na začátku 19. století zde vznikaly první jesle, které měly chránit děti před úrazy, a opatrovny, v nichž pro děti od dvou let platila po anglickém vzoru tvrdá školní disciplína.*“ (Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2012, s. 69). I zde se ovšem záhy objevila reformátorka a odpůrkyně tohoto školského přístupu, kterou byla Marie Pape – Carpentier. S Carpentierovou jsou také spojeny počátky názvu „mateřská škola“, který zavedla u svých výchovných zařízení.

Institucionální péče o malé děti se v 19. století vyvíjela i v Německu. „*(...) v Německu vznikla první opatrovna na začátku 19. století a bylo to zejména učení Friedricha Fröbela, které položilo v rámci péče o děti předškolního věku důraz spíše na hru než na tvrdou disciplínu.*“ (Hašková, Saxonberg, Mudrák, 2012, s. 69). Fröbel v tomto období zavedl pro své výchovné instituce název Kindergarten (dětské zahrádky).

1.2. Institucionální péče o děti mladší tří let v Československu

Historie jeslí v českých zemích sahá až do 19. století a souvisí s průmyslovou revolucí, jelikož byly hojně zřizovány především pro děti pracujících matek. První jesle v Praze byly založeny v roce 1854 na Starém Městě a o tři roky později i na Městě Novém a původně se jednalo spíše o německé charitativní instituce. „*První české jesle vznikly v roce 1884 ve školní budově u sv. Ducha.*“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 12). Nejvýznamnější rozvoj jeslí v českých zemích nastal v poválečném období, kdy opět docházelo k navýšení zaměstnanosti jak mužů, tak žen. V této době bylo největší nevýhodou jeslí to, že v nich děti zůstávaly velmi dlouhou dobu, často i celý týden v kuse, tedy i přes noc. Dlouhodobé odloučení samozřejmě neprospívalo ani dětem, ani rodičům, nicméně zájmy společnosti a státu byly v tuto dobu upřednostňovány před zájmy rodiny. (Splavcová, Kropáčková, 2016).

Od konce 19. století až do poloviny 20. století byly jesle zařízení samostatná, která nebyla považována za školskou instituci. Od roku 1960 byly jesle školským zákonem zařazeny jako součást jednotné školské soustavy, společně s dalšími předškolními zařízeními – mateřskými školami, společnými zařízeními jeslí a mateřských škol a dětskými útulky. Tento stav poté setrval v Československu více než 30 let. „*Změna nastala až v roce 1991, kdy předškolními zařízeními zůstávají pouze mateřská škola a speciální mateřská škola pro děti zpravidla ve věku od tří do šesti let.*“ (Syslová a kol., 2014, s. 22).

Za socialismu byly jesle velmi rozšířeným zařízením, které stále sloužilo především pracovně vytíženým matkám. O děti se zde staraly zdravotní sestry (nikoliv pedagogické pracovnice), avšak musely se řídit propracovaným pedagogickým programem (Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy, 1983). „*Podle tohoto celostátně závazného dokumentu měla být výchovná péče o děti v jeslích co nejvíce přizpůsobena formě rodinné výchovy, zároveň však byly stanoveny i vzdělávací cíle: rozvíjet základní pohybové dovednosti, provádět zdravotní cvičení, učit děti hygienickým návykům, rozvíjet řeč, paměť a rozumové schopnosti dětí, seznamovat je s přírodou a další.*“ (Průcha, Koťátková, 2013, s. 146).

1.3. Současná péče o děti mladší tří let v České republice

Rodiny s malými dětmi mají v současné době v České republice možnost využít při péči o děti následující možnosti:

- a) „Jesle
- b) *Mateřské školy v režimu školského zákona*
- c) *Mateřské školy v režimu živnostenského zákona*
- d) *Firemní školka aneb mateřská škola určená pro vzdělávání dětí zaměstnanců*
- e) *Dětská skupina*
- f) *Nestátní neziskové organizace se zaměřením na péči o malé a předškolní děti*
- g) *Poskytování péče na nekomerčním základě (rodiče v domácnosti)*
- h) *Chůva“ (Syslová a kol., 2014, s. 23)*

- a) Provoz jeslí je financován z rozpočtů obcí, které na něj nedostávají žádný příspěvek od státu. Poplatek hrazený rodiči se potom výrazně liší v závislosti na docházce a zřizovateli. Obecně však o jeslích platí, že se z pohledu rodiče porovnání s mateřskou školou jedná o mnohem dražší službu.
- b) Mateřské školy, které byly zřízeny v režimu školského zákona, se musí řídit veškerými povinnostmi, které z tohoto zákona vyplývají, a jsou zapsány do školského rejstříku. Mateřské školy jsou povinny vypracovávat školní vzdělávací program, zpracovávat hodnocení vlastní školy. Kontrolu nad mateřskými školami má Česká školní inspekce, na základě jejíchž podnětů mohou např. soukromé školy žádat o dotace ze státního rozpočtu (další příjem vedle poplatků od rodičů, které někdy bývají nemalé). Veřejné mateřské školy jsou přitom financovány státním rozpočtem plně.
- c) Na základě živnostenského zákona fungují předškolní zařízení, která nejsou zařazena do školského rejstříku. Může se jednat o činnost volnou, pokud se zabývá výchovou dětí nad tři roky věku (konkrétně o obor činnosti 72 či 79). Na tuto volnou činnost není potřeba prokázat žádnou odbornou způsobilost. Může se však jednat i o činnost vázanou, a to v případě výchovy dětí starších tří let. Pro získání živnostenského oprávnění na tuto činnost už je nutné prokázat odbornou způsobilost dle požadavků živnostenského zákona. Pod taktovku živnostenského zákona spadají například mateřská centra, hlídací centra, dětské kroužky, apod. Jejich provoz je

usměrňován vyhláškou o hygienických požadavcích atd. Bližší podmínky poskytování péče o děti zde však nejsou stanoveny.

- d) Firemní mateřské školy jsou takové mateřské školy, které jsou na základě rozhodnutí zřizovatele, kterým může být stát, kraj, obec nebo daná právnická osoba (firma). Dle předem zveřejněných kritérií jsou sem přednostně přijímány děti, jejichž zákonní zástupci jsou v dané firmě zaměstnáni.
- e) Dětské skupiny se dělí na malé (1-4 děti), střední (5-12 dětí) a velké (13-24 dětí), z velikosti potom vyplývají požadavky na provoz. Dětské skupiny spadají pod Ministerstvo práce a sociálních věcí a zakládat je mohou neziskové organizace, zaměstnavatelé nebo samospráva.
- f) Nejčastějším typem neziskové organizace, která se věnuje rané péči o děti, je občanské sdružení, v poslední době se však často objevují i tzv. obecně prospěšné společnosti. „*Jde zpravidla o rodičovské skupiny či odborné organizace, které podporují rodinu a její aktivity ve společnosti.*“ (Syslová a kol., 2014, s. 25)
- g) V tomto případě se nejedná o činnost vykonávanou s účelem zisku, ale pouze o krátkodobé, příležitostné hlídání dětí, které probíhá na základě dohody mezi rodiči a osobou, která o děti takto příležitostně pečuje. I tato osoba by však za péči o dítě měla dostat přiměřenou finanční odměnu, která pokryje nutné náklady spojené s pečováním o malé dítě.
- h) V České republice se uvažovalo o chůvách jako o novém typu služby péče o děti, která by probíhala v rodině dítěte. Tato chůva by pracovala v rámci vázáné živnosti a měla by splňovat určité požadavky na vzdělání a praxi. (Syslová a kol., 2014).

„Mateřské školy pro děti od tří let mají v České republice širokou podporu, zatímco jesle pro děti do tří let mají podporu velmi malou. V zemi vznikl mýtus, že zařízení denní péče pro děti do tří let jsou škodlivá. Otázkou je, zda tuto mytologii dokazuje nějaký výzkum. Je přírodním zákonem, že děti od tří let jsou jiné než děti do tří let?“ (Hašková a kol., 2012, s. 31)

Názory českých odborníků na jesle a další instituce, které se věnují výchově a vzdělávání dětí mladších tří let, se značně liší. Někteří dětské psychologové, pedagogové a pediatři výchovu a vzdělávání dětí mimo rodinu již v raném věku plně podporují a vyzdvihují význam jeslí především pro děti vyrůstající v sociokulturně znevýhodněném prostředí. Průcha (2013) uvádí, že na druhou stranu značná část odborníků zastává názor, že optimální rozvoj dítěte zajišťuje v raném věku jen a pouze výchova v rodině.

Z tohoto důvodu tito odborníci nepodporují tendenci umístování dětí mladších tří let do jeslí nebo jiných výchovně – vzdělávacích institucí. „*Stejný názor převažuje také u současných vládních představitelů, takže rozvoj jeslí není u nás prioritou státní politiky rozvoje rodiny a dětí.*“ (Průcha, Kořátková, 2013, s. 147).

Nedostatečné zabezpečení výchovy dětí do tří let v České republice je však tvrdě kritizováno ze zahraničí. Průcha (2013) připomíná zařazení České republiky spolu s dalšími evropskými zeměmi do mezinárodního projektu OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) zaměřeného na předškolní vzdělávání dětí od počátku života až do šesti let. Výsledkem tohoto projektu byla Národní zpráva o stavu předškolní výchovy, vzdělávání a péče o děti předškolního věku v České republice. V této zprávě, zpracované experty z OECD, je uvedeno, že samotné předškolní vzdělávání v České republice je na dobré úrovni, na druhou stranu je zde kritizován výrazný úbytek jeslí a s tím související nedostatečné zajištění výchovy a vzdělávání dětí do tří let věku. Původem této kritiky je pravděpodobně fakt, že většina zahraničních odborníků chápe fungování jeslí jako nástroj ke zrovnoprávnění žen a ovlivnění trhu práce. Nejen z tohoto důvodu, ale také s ohledem na význam jeslí pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí doporučil Evropský parlament v roce 2009 členským zemím Evropské unie, aby začaly s kolektivním vzděláváním dětí mladších tří let. V České republice však uvedená doporučení dosud nerealizovala a bohužel ani odborníci z řad pedagogů se ke sporné problematice zakládání jeslí takřka vůbec nevyjadřuje. (Průcha, 2013).

2. Vzdělávání dvouletých dětí v mateřských školách a jeho zákonné ukotvení

Ačkoliv je téma přijímání ještě ne tříletých dětí do mateřských škol velmi aktuálním tématem, nejedná se o úplnou novinku. Již v roce 2005 bylo školským zákonem přijímání dvouletých dětí schváleno. Děti mladší tří let tak navštěvují mateřské školy v České republice zcela běžně již několik let. Eva Opravilová již v roce 2016 uvedla ve své publikaci *Předškolní pedagogika výsledky statistiky*, která mapovala podíl jednotlivých věkových kategorií dětí v předškolním vzdělávání ve školním roce 2013/2014. Výsledky byly vcelku překvapující, protože vyšlo najevo, že děti mladší tří let tvoří více než 9% z celkového počtu dětí, které se předškolně vzdělávají (Opravilová, 2016).

Nově však bylo vzdělávání dvouletých dětí ve státních mateřských školách uzákoněno v dubnu 2016 (s účinností od 1. 9. 2016) a nyní již probíhá v mnoha mateřských školách v České republice. Východiskem pro tuto změnu v předškolním vzdělávání je zákon č. 178/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Vznik nového školského zákona je podle tehdejší ministryně školství, mládeže a tělovýchovy Kateřiny Valachové především reakcí na demografický vývoj. Nastala totiž doba „slabších ročníků dětí“, v mateřských školách tedy ubylo starších dětí a uvolnila se kapacita pro ty menší. Tento krok měl jak své příznivce, tak odpůrce, proto nakonec odsouhlasení této změny ve školském zákoně (včetně několika dalších změn) předcházela v senátu čtyřhodinová debata.

„Zákonem č. 178/2016 Sb., ze dne 20. dubna 2016, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, je s účinností od 1. 9. 2016 stanoveno, že se předškolní vzdělávání realizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však od 2 let. S odloženou účinností od roku 2020 bude předškolní vzdělávání realizováno pro děti od 2 do zpravidla 6 let.“ (MŠMT, 2017, s. 2).

Děti jsou přijímány ředitelem mateřské školy (dle § 34 odst. 3 školského zákona) na základě požadavků na schopnosti dítěte, předem stanovených konkrétní mateřskou školou. Tyto požadavky nejsou zákonem nijak upravovány a jedná se pouze o záležitost mateřské školy.

Přijímání dvouletých dětí do mateřských škol reaguje na demografický vývoj a rodinnou politiku v České republice a úzce souvisí zejména se změnami v sociální oblasti. Jak upřesňuje Opravilová (2016), „*důvodem jsou společenské změny zejména v sociální a ekonomické oblasti, ne přímo výchovné a vzdělávací záměry*“ (Opravilová, 2016, s. 39).

3. Dvouleté dítě, jeho vývoj a specifika

Dítě ve věku od dvou do tří let věku patří z vývojového hlediska do batolecího období. „Dvouleté dítě je egocentrické, projevuje velkou touhu po poznání, experimentuje, objevuje. Vymezuje se vůči ostatním, osamostatňuje se. Neorientuje se v prostoru a čase, žije tady a teď.“ (MŠMT, 2017, s. 11). V tomto období mají děti velkou potřebu pohybu, což úzce souvisí s výrazným rozvojem hrubé i jemné motoriky, a tedy významným zdokonalováním pohybových schopností dítěte. Zároveň však takové dítě potřebuje častější fyzický i psychický odpočinek. (MŠMT, 2017).

3.1. Tělesný a motorický vývoj v batolecím období

V batolecím období dochází stále k výraznému růstu dítěte, doktorka Petra Sedlářová (2008) uvádí průměrné růstové tempo ve třetím roce života jako 7,5 cm za rok. V tomto období jsou končetiny dítěte stále ještě poměrně krátké a chůze může být u některých dvouletých dětí ještě značně nejistá. (Suchý a kol., 1970).

3.1.1. Hrubá motorika

K velmi výrazným pokrokům v hrubé motorice dochází mezi prvním a druhým rokem života – kolem jednoho roku ještě značná část dětí leze po čtyřech, postupně se objevuje vzpřímená chůze po dvou. Ta je zpočátku velmi nejistá, ale postupně se zdokonaluje. Chůze batolete má svůj typický charakter, podle něhož je také toto období označováno jako batolivé. Ve třetím roce dochází k dalším významným pokrokům v oblasti hrubé i jemné motoriky, i když pokroky v hrubé motorice jsou trochu méně nápadné. Po druhém roce života se totiž rozvíjí hlavně schopnost udržovat rovnováhu. Právě ta je však velmi podstatná pro rozvoj dalších, více viditelných motorických dovedností dítěte. Díky ní pak dítě dokáže chodit po špičkách, kopat do míče nebo skákat snožmo. Dítě v tomto věku už velmi jistě chodí i běhá, téměř vůbec nepadá a poměrně dobře překonává nerovnosti terénu. S rovnováhou souvisí také chůze do schodů a ze schodů, kterou už dítě docela dobře ovládá – zpočátku třeba ještě za ruku, ale postupně se to naučí zcela samo. (Matějček, 2005). Ve dvou letech zvládá chůzi do schodů bez opory, avšak také bez střídání nohou, které přichází na řadu až kolem dvou a půl let věku. O něco náročnější je pro dítě chůze ze schodů, kterou obvykle zvládne kolem třetího roku.

Dvouleté dítě také při hraní vydrží poměrně dlouho sedět na bobku, aniž by ztrácelo rovnováhu, poměrně snadno a velmi rádo překonává nejrůznější překážky, skáče ze schodů nebo stupínků. Z malých výšek už skočí čerstvě dvouleté dítě snadno, ale až kolem věku tří let je schopno většího skoku s překonáním určité (malé) vzdálenosti. Dvouleté dítě umí bez problému vyšplhat na židli, otočit se na ní a sednout si na ni. Oblíbenou činností tohoto věku bývá také jízda na dětském odrážedle a později na tříkolce.

3.1.2. Jemná motorika

Dvouleté dítě dokáže dobře stavět kostky na sebe, nejprve například jen z pěti kostek, ve třech letech už může být komín i dvojnásobný. Kostky dokáže dvouleté dítě stavět nejen svisle na sebe, ale také do řady za sebou. Okolo tří let věku dítěte pak dochází ke schopnosti spojit tyto dvě dovednosti techniky dohromady a postavit složitější stavby, jako je třeba most ze tří kostek nebo menší pyramida.

V druhé polovině třetího roku věku dítě také většinou zvládne rozepínat a zapínat větší knoflíky a zipy, navlékat na provázek korálky přiměřené velikosti nebo vsunout složitější tvar do příslušného otvoru. (Matějček, 2005).

Ve třetím roce života dochází také k velkému posunu v kresbě, potažmo i v úchopu tužky. Dvouleté dítě dokáže napodobit čáru s přibližným zachováním svislého nebo vodorovného směru, kolem třetího roku věku již zvládne nakreslit kruh nebo napodobit křížek. Starší batole již často umí nakreslený obrázek pojmenovat. „*Někdy svůj výtvar pojmenují až dodatečně, podle toho, co z toho „vyšlo“, ale někdy pracují vskutku už podle jakéhosi předem určeného uměleckého plánu.*“ (Matějček, 2005, s. 123).

3.1.3. Ovládnutí vyměšování a další vegetativní funkce

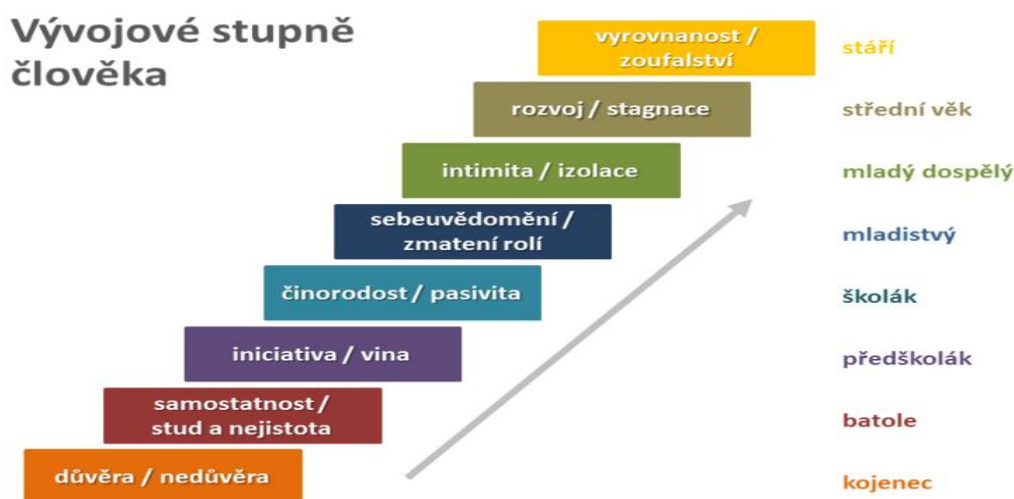
Důležitým mezníkem v batolecím období, u spousty dětí teprve až v jeho druhé polovině, je schopnost ovládnout vlastní vyměšování. Tuto schopnost může dítě rozvíjet až s dostatečnou kapacitou močového měchýře, což bývá někdy v období mezi 1. a 2. rokem života. Dalším předpokladem pro udržení čistoty je schopnost tzv. retence (udržení něčeho) a eliminace (tendence něco pustit, opustit), přičemž tyto pojmy jsou v dané souvislosti chápány jako svalová aktivita svěračů. (Vágnerová, 2000). „*Kapacita*

močového měchýře je nyní taková, že pojme větší množství moči, přičemž ovládnutí měchýře pokročilo natolik, že dítě vydrží suché už třeba i několik hodin. Velkou většinou si už i samo uvědomuje plnost močového měchýře a potřebu uvolnění. Může tedy dát znamení, kdy se mu takzvaně „chce“.“ (Matějček, 2005, s. 94).

3.2. Psychický vývoj

3.2.1. Psychický vývoj dítěte dle vývojových psychologů

Německý psycholog Erik Erikson rozdělil psychický vývoj jedince do několika stádií. Pro každé z těchto období stanovil hlavní vývojový úkol, kterého by mělo být dosaženo, stejně jako nejvýznamnější riziko, které v daném období hrozí, pokud by vývoj neprobíhal standardně.

Obrázek 1 - Vývojová stádia: E. Erikson

Autor: CeSt – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32772785>

Jak je z obrázku výše patrné, dle Eriksonova rozdělení tohoto rozdělení spadá dítě v batolecím věku do stádia autonomie neboli samostatnosti. Ta je tedy hlavním vývojovým úkolem. V tomto období se dítě učí ovládat své biologické i psychické procesy. Začíná prosazovat svou vlastní vůli, což se projevuje zejména v sociálních vztazích. Objevuje se dětský negativismus, neboli první dětský vzdor, batole může odporovat vůli druhých a snaží se prosadit pouze své zájmy. Je nutné, aby v tomto

období dítě pochopilo princip spravedlivého řádu, nebo jinak také svobody v řádu. Řád je pro dítě v tomto období obzvláště důležitý – dává batoleti pocit jistoty a bezpečí a dítě by díky němu mělo pochopit, kde jsou hranice jeho svobodného jednání. Hlavním rizikem tohoto období jsou nejistota, zahanbení a stud. (Říčan, Krejčířová, 1997).

Český psycholog Pavel Říčan (2013) uvádí hlavní vývojový úkol, který dítě v batolecím období má - svobodu v řádu. Batole by se mělo naučit „*milovat zároveň svoji svobodu i řád, v jehož rámci tato svoboda platí.*“ (Říčan, 2013, s. 274). Dítě musí pochopit, že se jedná o řád, který platí kromě něho i pro všechny ostatní, včetně rodičů a který zaručuje dobrou oporu pro naše prožívání a chování. „*Při výchově je třeba se vyhnout dvěma úskalím (...): na jedné straně hrozí, že dítě řád odmítne a naučí se poslouchat jen ze strachu nebo pro svůj prospěch, na druhé straně hrozí, že zlomíme vůli ke svobodě a že dítě na dlouho, možná na celý život, oloupíme o radost z řádu i ze svobody.*“ (Říčan, 2013, s. 274).

3.2.2. Vývoj kognitivních funkcí

Co se týká rozumového vývoje, v batolecím období dochází k postupně k posunu od senzorio-motorického stádia k myšlení symbolickému. Dítě už dokáže lépe chápat představy a pracovat s pojmy. Vágnerová (2000) tento vývoj nazývá *symbolickou expanzí do světa*. Batole stále potřebuje jistotu a bezpečí, které pro ně spočívá i v poznání světa a pochopení, že zde fungují určitá pravidla. V této oblasti dochází během batolecího období k velkému posunu. „*Pro staršího kojence byla jistota v uvědomění trvalosti objektů (zejména matky), tj. v uvědomění stálé existence světa. Měla tedy ještě do značné míry statický charakter. Ke konci batolecího období věku začíná být jistota fixována na znalost pravidel funkce okolního světa. Je založena na postupném uvědomování řádu proměnlivosti okolního světa.*“ (Vágnerová, 2000, s. 77). Manipulace s předměty a objekty je během poznávání batolete stále ještě důležitá, postupně ale dochází k odpoutávání od těchto aktuálních vizuálních podnětů a začíná se objevovat předpojmové (symbolické) myšlení. Dítě už si dovede představit určitou činnost i s jejími výsledky, aniž by ji muselo provádět. Tato schopnost dítěti také umožňuje vymýšlet řešení problému již jen na úrovni myšlenek, nemusí už tedy tak často používat strategii pokus-omyl. Symbol je možné v tomto kontextu možné chápat jako představu něčeho, ale i předmět, kterému dítě vnukne význam, než daná věc ve

skutečnosti má (kelímek se pro batole může stát hrnečkem, provázek švihadlem nebo kobereček trampolínou). (Vágnerová, 2000).

3.2.3. Řeč

S rozvojem symbolického myšlení souvisí prudký vývoj řeči během celého tohoto období. Od jednoho roku, kdy batole zatím používá spíše obrazná slova jako „haf haf“, „bú“ apod. dochází k takovému pokroku, že průměrné dvouleté dítě najednou již skloňuje a časuje slova, je schopno vytvořit větu z několika slov a kratší básničky mu nečiní problém. (Vágnerová, 2000).

Dvouleté dítě je většinou velmi komunikativní, aktivní komunikaci s ostatními vyhledává a má z ní potěšení. Velice rádo a snadno se učí různé básničky, písničky a říkadla - zpočátku jednoduchá, okolo tří let věku již leckteré dítě zvládá i básničky a písničky delší a složitější. Doma některé děti řeč příliš nepotřebují, jejich rodiče umí reagovat i na jiné komunikační formy, jako je ukazování, apod. a rozvoj řeči u dítěte příliš nepodněcují. Naopak v mateřské škole, pokud do ní už dítě chodí, je řeč nevyhnutelná. Dítě se potřebuje domluvit s učitelkou, prostřednictvím řeči vyjadřuje své potřeby a přání. Okolo tří let věku už má řada dětí potřebu vypravovat – například rádo vypráví rodičům, babičce nebo paní učitelce své zážitky a dojmy.

Výslovnost bývá v takto raném věku zatím nedokonalá, dítě ještě neumí správně vyslovit několik hlásek. Aby se u dítěte řeč a výslovnost rozvíjela správně, je nezbytné, aby dítě mělo správný mluvní vzor, a to jak v rodiči, tak v učiteli. Dalším předpokladem správného rozvoje řeči a rozšiřování aktivní i pasivní slovní zásoby, je dostatek verbální komunikace a čtení. „*Pro vývoj řeči je nezbytné, aby na něj jeho lidé od nejútlejšího věku často mluvili, četli, vyprávěli a zpívali mu. Zásadní hračkou jsou knížky, zejména leporela. Ta mají pro děti různorodé uplatnění. Prohlízejí si je, vyprávějí, naslouchají čtenému, využívají je i ke stavbě různých domečků, silnic a vyhrazují si jimi určitý prostor.*“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 49).

3.2.4. Hra dvouletého dítěte

Hra staršího batolete mezi 2. a 3. rokem je stále bohatší a rozvinutější, dítě přechází od jednoduchých manipulačních, lokomočních a konstruktivních her k hrám složitějším a obsáhlejšími. Již chápe prostorové uspořádání, z kostek a stavebnic buduje složitější stavby, při hře začíná být samostatné. Velmi oblíbené a vývojově významné jsou v tomto období hry imitační, kdy dítě napodobuje především chování dospělých, a hry tvořivé, jako je modelování, kreslení, malování, lepení, a další. Starší batolata milují pohyb, takže různé typy pohybových her jsou v tomto období taktéž velmi oblíbené. Tyto děti neúnavně běhají, skáčou, plazí se, dokážou napodobovat pohyb zvířat, chodit po špičkách, tančit a zdolávat jednoduché překážky. (Splavcová, Kropáčková, 2016).

Vztah k vrstevníkům má dvouleté dítě zatím stále spíše neutrální (postupně však o ně začíná projevoval zájem). Zpravidla celým batolecím obdobím provází dítě tzv. paralelní hra, při které si děti hrají vedle sebe, nikoliv spolu. „*Reagují na sebe, sledují se, mohou komunikovat, napodobovat se, ne však s cílem společné hry.*“ (Suchánková, 2014, s. 44). Zpravidla až kolem 3. roku věku dítěte dochází k rozvoji hry kooperativní, při níž už děti spolupracují a naplňují nějaký společný cíl.

3.2.5. Batolecí negativismus

Jedná se o způsob chování dítěte, který se zpravidla objevuje mezi 2. a 3. rokem života. Tento projev úzce souvisí s vývojem osobnosti dítěte, s uvědomováním si vlastní identity a rozvojem autonomie a samostatnosti dítěte. Jedná se v podstatě o projev nezralé dětské vůle. Dítě chce za každou cenu prosadit svou vůli a zároveň ještě chybí schopnost zralejší sebekorekce. „*Z hlediska smyslu batolecího vývoje je negativismus, tedy primární vůle, jedním z faktorů, které pomáhají vymezit novou pozici dítěte ve světě.*“ (Vágnerová, 2000, s. 87). Dítě si prostřednictvím vzdoru ověřuje aktuální hranice jednak svých vlastních možností a jednak také hranice, které jsou dány sociálním okolím. Batole takovým chováním naplňuje svou potřebu orientace ve světě a získává potřebný pocit bezpečí a jistoty a zároveň se dozvídá, kde končí jeho svoboda a začínají platit zvnějšku stanovená pravidla. (Vágnerová, 2000).

4. Podmínky vzdělávání dvouletých dětí v mateřské škole

Dvouleté děti v předškolním vzdělávání nejsou zcela novou záležitostí. Už před tím, než bylo ukotveno v zákoně, totiž mateřské školy v České republice navštěvovalo téměř 40 000 dětí, které ještě nedosáhly tří let. Proto by mateřské školy měly být na vzdělávání těchto dětí připraveny a úprava podmínek by tedy neměla být nutná. Na možný zvyšující se počet těchto dětí však mateřské školy reagovat musí a jsou povinny zajistit bezpečnostní, hygienické, prostorové i materiální podmínky pro vzdělávání dvouletých dětí a také přizpůsobit těmto dětem organizaci vzdělávání.

Zákonem stanovená úprava podmínek však vstoupí v platnost až 1. 9. 2020 společně s

„Pro zajištění kvalitních podmínek pro vzdělávání dětí ve věku od 2 do 3 let je třeba ve škole přijmout opatření týkající se zajištění bezpečnostních, hygienických, psychosociálních, věcných (materiálních) a personálních podmínek, životosprávy včetně stravování, organizace vzdělávání, obsahu vzdělávání, financování a spolupráce.“
(MŠMT, 2017, s. 3).

4.1. Organizace vzdělávání

O tom, jak bude vzdělávání dvouletých dětí v konkrétní mateřské škole probíhat, rozhoduje vždy ředitel. Ne tříleté děti mohou být zařazeny do heterogenní třídy mezi starší děti, stejně tak ale mohou, pokud jich je vyšší počet, vytvořit jednu homogenní třídu. Zpravidla záleží na prostorových možnostech školy, počtu přijatých dvouletých dětí i počtu ostatních dětí. Obecně je pro tyto děti vzhledem k jejich vývojovým i individuálním odlišnostem vhodnější vzdělávání v homogenní skupině. Režim dne i náplň vzdělávání zde jsou totiž plně přizpůsobeny potřebám ne tříletých dětí. Vše probíhá v klidnějším tempu, děti mají dostatek prostoru na naplňování svých potřeb, mohou se rozvíjet svým vlastním tempem. Zdaleka ne každá mateřská škola si však může tuto formu vzdělávání dvouletých dětí dovolit. Výhodu v tomto smyslu mohou mít větší mateřské školy, které mají pro vzdělávání ne tříletých dětí lepší podmínky – např. větší prostory nebo více personálu. V nevýhodě naopak mohou být menší mateřské školy, zejména pak jednotřídní, kde jedinou možností vzdělávání dětí mladších tří let je jejich začlenění do heterogenní třídy mezi starší děti. V heterogenní třídě však může dojít k tomu, že mladší děti narušují vzdělávání ostatních – vše se musí

přízpůsobovat jejich schopnostem a možnostem, což mohou starší děti prožívat negativně a i jejich zájem o vzdělávání může klesat. (Splavcová, Kropáčková, 2016).

4.2. Materiální podmínky

Podle pokynů uvedených v dokumentu *Informační materiál ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let*, vydaném Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v lednu 2017 nemusí mateřské školy před nástupem dvouletých dětí zřizovat nové třídy nebo herny pro tyto děti. Je však nutné posoudit, zda je prostředí, v němž se budou nejmenší děti zdržovat, dostatečně prostorné a bezpečné pro jejich pohyb a zda poskytuje dostatek možností pro chvíle klidu a odpočinku, a to během celého dne. Mateřské školy dále nemusí vyřazovat stávající hračky, pouze mají povinnost zvážit vhodnost některých hraček, didaktických pomůcek a dalšího vybavení pro jejich používání dětmi mladšími tří let.

U hraček by se měl učitel řídit značením nebo pokyny na obalu hračky, případně si vyhledat o konkrétní hračce další informace. Potom už by měl kompetentní učitel umět posoudit, zda se jedná o hračku pro dvouleté dítě vhodnou či nevhodnou. V případě různých stavebnic, apod., které obsahují malé části, je samozřejmě potřeba, aby nejmenším dětem nebyly nabízeny, a sloužily především dětem starším tří let, u kterých už je nižší riziko vdechnutí, spolknutí, a podobně. Stejná pravidla platí u didaktických pomůcek. Učitel by měl vždy zvážit, zda jsou stávající pomůcky pro dvouleté děti vhodné a bezpečné či nikoliv. V případě, že je v mateřské škole shledán nedostatek vhodných hraček a didaktických pomůcek, nemusí mateřská škola, opět dle pokynů ministerstva, pořizovat všechny tyto věci najednou, nýbrž je vhodné doplňovat je postupně.

Důležitým bodem souvisejícím s věcnými podmínkami vzdělávání je nábytek přizpůsobený tělesné stavbě dvouletých dětí. Mělo by se jednat především o „*vhodný sedací nábytek pro děti, který zohledňuje menší tělesnou výšku dvouletých dětí, podporuje správné držení těla při sezení, je bezpečný a stabilní.*“ (MŠMT, 2017, s. 3-4). V případě nejasností mohou učitelé a ředitelé čerpat z Přílohy č. 2 vyhlášky č. 410/2005 Sb., která upravuje ergonomické parametry školního nábytku. Ministerstvo také připomíná nutnost pořídit nebo vyčlenit skříň, do které budou ukládány potřeby pro dvouleté děti, jako pleny, vlhčené ubrusky, apod. Je nutné také posoudit vhodnost zahradního nábytku a různých herních, sportovních i relaxačních prvků, které se

nacházejí v prostoru školní zahrady. Je důležité zajistit u dvouletých dětí užívání pouze odpovídajícího zahradního nábytku a dalšího vybavení. (MŠMT, 2017).

4.3. Hygienické podmínky

V oblasti hygienických podmínek se mateřské školy mohou nadále řídit vyhláškou č. 410/2005 Sb., která ustanovuje i požadavky pro zařazování dětí ve věku dva až tři roky. Jedná se zejména o předpis udávající, že na pět dětí musí být instalována jedna dětská toaleta a jedno umyvadlo, přičemž mohou být nejvýše místo dvou klasických toalet instalovány dva dětské pisoáry (zpravidla ve výšce 40 cm). Umyvadlo se instaluje ve výšce 50 cm s výtokovým ventilem ve výšce 60 cm. V umývárně by se měla také nacházet jedna až dvě sprchy, které musí být konstruovány tak, aby do nich mohly děti vstupovat samostatně a bez pomoci jiné osoby. Pokud chce mateřská škola stávající sociální zázemí před příchodem dvouletých dětí rozšířit, může tak učinit např. přebalovacím pultem nebo nočníky, poté je ale povinna postarat se o jejich dezinfekci a vhodné uskladnění. S užíváním plen pak souvisí množství povinností zaměřených především na jejich likvidaci, jakožto biologicky kontaminovaného odpadu, který může být původcem infekce. Tyto povinnosti udává zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů (zákon o odpadech). V souvislosti s užíváním plen některých dětí je také nutná dohoda mezi rodiči a mateřskou školou, že rodiče budou pravidelně a v dostatečném množství donášet do školy potřebné množství plen, vlčených ubrousků, náhradního oblečení a případně dalších potřeb, které souvisí s nácvikem udržování čistoty při vyměšování. (MŠMT, 2017).

4.4. Životospráva a stravování

V souvislosti s životosprávou by mělo vedení mateřské školy zejména zvážit případnou změnu denního režimu tak, aby byly více respektovány potřeby dvouletých dětí (zejména potřeba častějšího odpočinku a častějšího stravování). Režim stravování konkrétního dítěte je stanoven domluvou mezi vedením mateřské školy a zákonným zástupcem dítěte, a to zpravidla tak, že dítě se stravuje vždy, je-li ve škole během daného jídla přítomno. Stěžejním a závazným dokumentem, který upravuje organizaci a rozsah školního stravování, úplatu za něj, výživové normy i finanční limity na nákup potravin, je vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování. (MŠMT, 2017).

Empirická část

5. Výzkumné šetření 1 – „Učitelé mateřských škol“

První výzkumné šetření, které jsem provedla, bylo směřováno k učitelům a učitelkám mateřských škol z Královéhradeckého a Pardubického kraje, kteří již někdy měli nebo aktuálně mají ve své třídě děti mladší tří let. Cílem tohoto šetření bylo zmapovat zkušenosti učitelů mateřských škol s prací s dětmi této věkové kategorie, s vývojovými specifiky těchto dětí a s přípravami a opatřeními ze strany učitele i celé školy, které souvisí s docházkou dvouletých dětí do mateřské školy.

5.1. Metodologie výzkumného šetření 1 a výzkumný soubor

K prvnímu výzkumnému šetření byla použita dotazníková forma, která patří do kvantitativních výzkumných metod. Dotazník obsahuje celkem 21 uzavřených, otevřených i kombinovaných otázek. Otázky do dotazníku jsem s pomocí vedoucí práce formulovala samostatně tak, aby byly pro respondenty srozumitelné a přehledné a aby následné odpovědi směřovaly k naplnění cílů teoretické části a potažmo i celé diplomové práce.

Dotazník byl vytvořen nejprve v programu MS Office Word 2010 a následně i v elektronické podobě na serveru www.surveymonkey.com, kde byl dotazník přístupný pomocí specifického odkazu. Obě formy dotazníků jsem rozeslala na e-mailové adresy mateřských škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji a dala všem respondentům na výběr, která podoba dotazníků pro ně bude pohodlnější. Odkaz na elektronický dotazník jsem vložila také do určitých skupin na sociální síti Facebook, odkud jsem také nasbírala pár desítek odpovědí. Celkem byly dotazníky rozeslány do 80 mateřských škol v Královéhradeckém a 80 mateřských škol v Pardubickém kraji. Po vyřazení nesprávně nebo nekompletně vyplněných dotazníků zbyl vzorek 132 respondentů z řad učitelů a učitelek mateřských škol, kteří dotazník zodpověděli správně.

5.2. Výzkumné otázky dotazníkového šetření 1

Hlavní výzkumná otázka:

„Jaké jsou zkušenosti učitelek mateřských škol s výchovou a vzděláváním dvouletých dětí v MŠ?“

Dílčí výzkumné otázky:

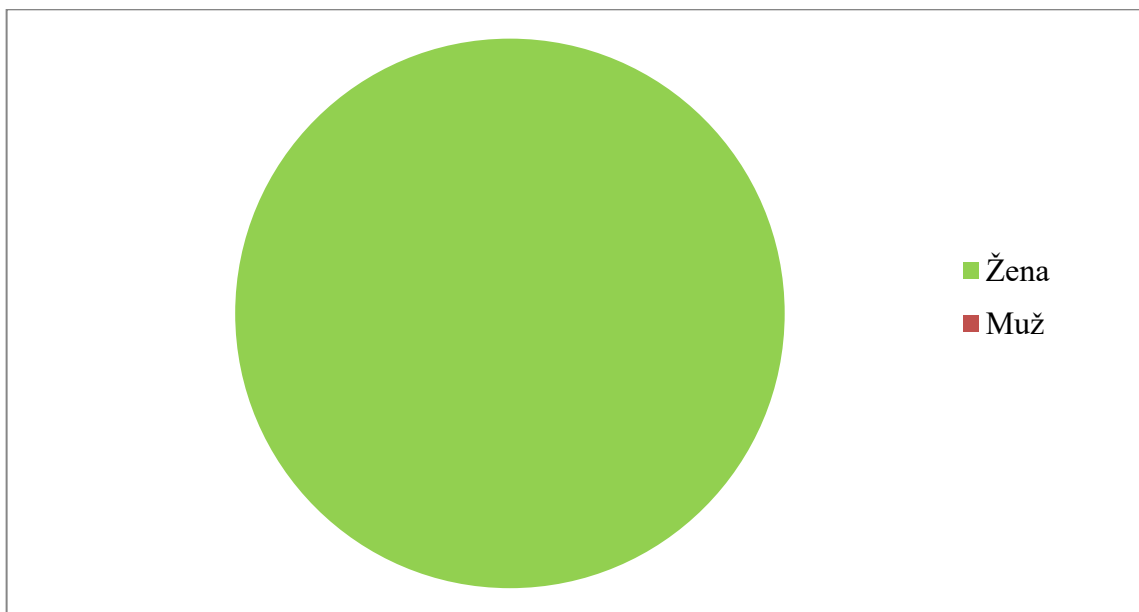
„Jaké změny proběhly ve třídě v souvislosti s příchodem dvouletých dětí?“

„Jaký je názor učitelek na docházku dvouletých dětí do mateřské školy?“

„Jak se učitelky v prostředí mateřské školy vypořádávají s vývojovými specifiky dvouletých dětí?“

5.3. Výsledky výzkumného šetření 1

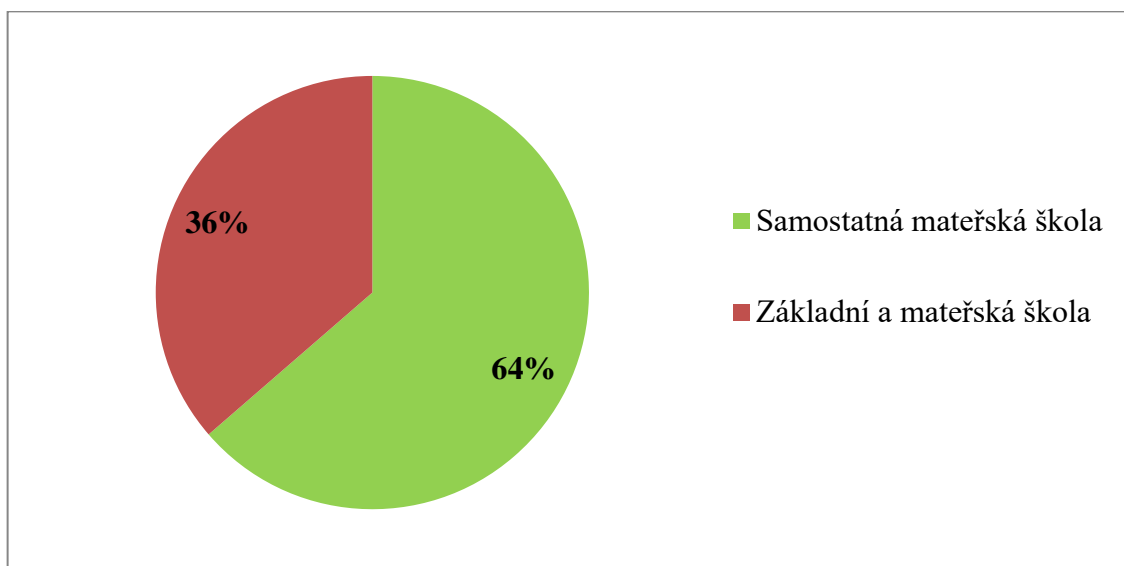
Otázka č. 1. Vyberte, prosím, Vaše pohlaví.

Graf 1 - Pohlaví respondentů

Z grafu je patrné, že všech 132 respondentů, od nichž se mi správně a kompletně vyplněný dotazník vrátil, byly ženy. Tento výsledek v podstatě naplnil mé očekávání, i když jsem trochu doufala, že alespoň malé procentu mužů se ve výsledcích objeví. Ovšem vzhledem k tomu, jak málo mužů v České republice v mateřských školách pracuje, bylo možné tento výsledek předpokládat.

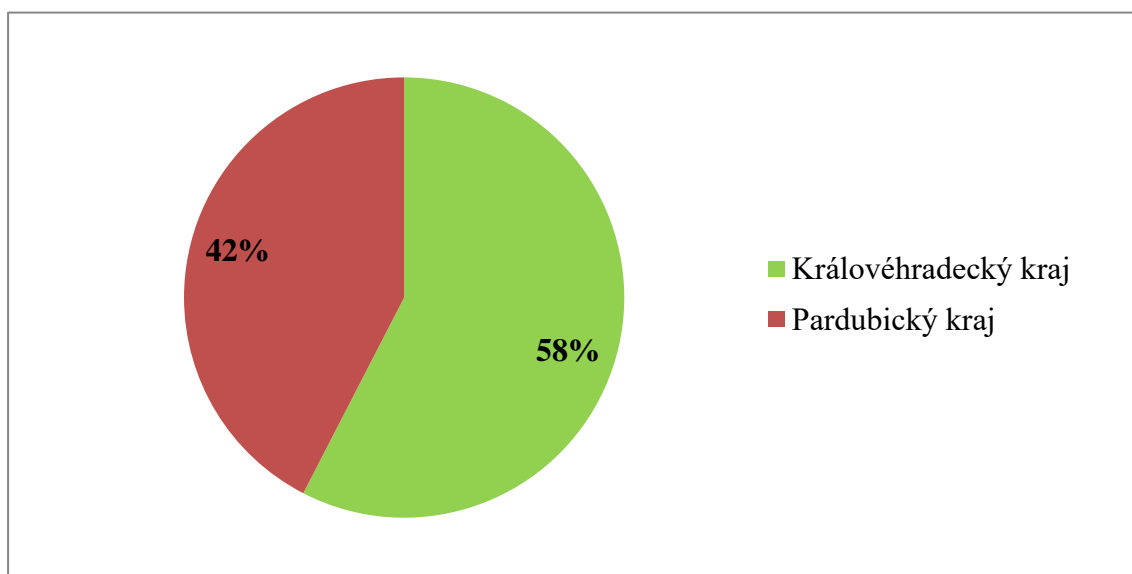
Otázka č. 2: V jakém zařízení pracujete?

Graf 2 - Typ školního zařízení

64% respondentek pracuje v samostatné mateřské škole. Konkrétně se jedná o 84 učitelek. V mateřské škole spojené se základní školou působí 48 respondentek, což činí zbylých 36%. Jelikož jsem dotazníky v rámci obou krajů kromě středně velkých obcí a větších měst rozesílala také do spousty malých obcí, potěšilo mne, že se tato snaha se vyplatila a i z těchto menších mateřských škol, které fungují při základních školách, byla slušná návratnost dotazníků.

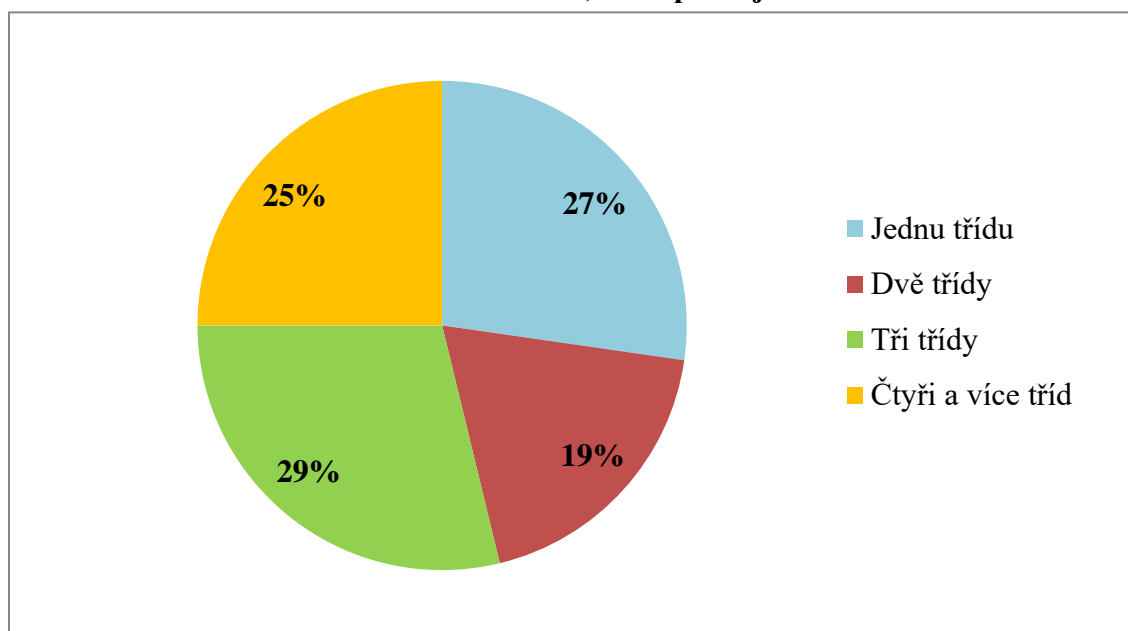
Otázka č. 3: V jakém kraji se nachází mateřská škola, v níž pracujete?

Graf 3 - Kraj, v němž respondenti působí

Mírnou početní převahu ve výzkumu mají učitelky působící v Královéhradeckém kraji. Konkrétně se jedná o 76 respondentek, které tvoří 58% z celkového počtu 132. Zbýlých 56 respondentek – 42% - pracuje v mateřských školách v Pardubickém kraji. Jelikož jsem dotazníky rozeslala do 80 škol v Pardubickém a do 80 škol v Královéhradeckém kraji, očekávala jsem poměrně vyrovnané výsledky, což se s mírnou odchylkou potvrdilo.

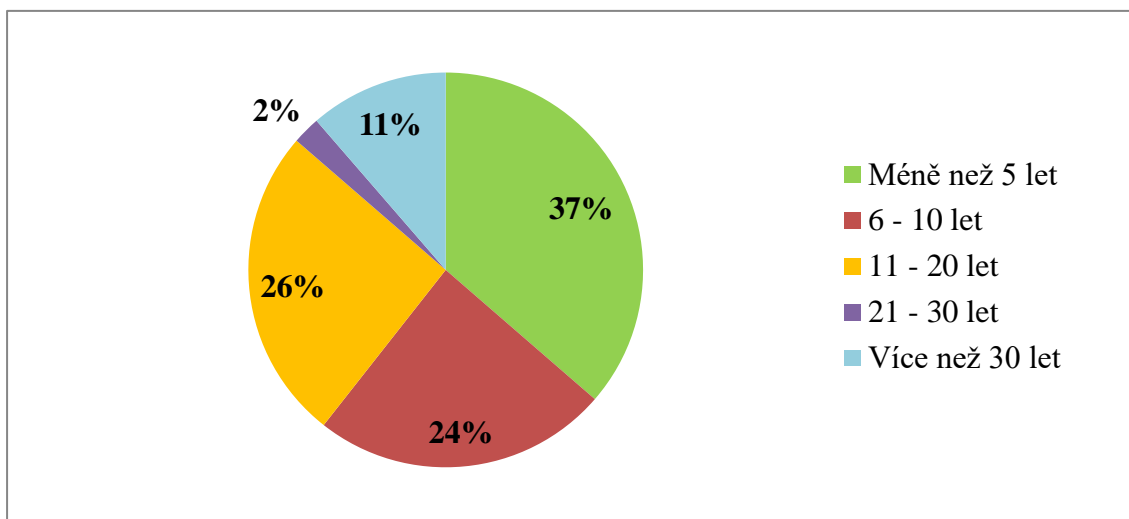
Otázka č. 4: Kolik tříd má mateřská škola, v níž pracujete?

Graf - Počet tříd v mateřské škole

Výsledky této otázky jsou poměrně vyrovnané, určité rozdíly se zde však samozřejmě objevují. Nejvíce respondentek (celkem 38) uvedlo, že pracují v mateřské škole, která má tři třídy. Druhou nejpočetnější skupinou (celkem 36) byly učitelky pracující v jednotřídní mateřské škole. Na třetím místě skončily mateřské školy se čtyřmi a více třídami, v nichž pracuje 33 respondentek. Pouze 25 učitelek pak uvedlo jako své pracoviště dvoutřídní mateřskou školu. Výsledek této otázky mě trochu překvapil. Myslela jsem si totiž, že nejpočetnější skupinou budou právě dvoutřídní mateřské školy, kterých však nakonec bylo nejméně. Domnívala jsem se, že dvoutřídních mateřských škol je mnoho, ovšem výsledky této výzkumné otázky tomu neodpovídají. Tento výsledek podle mého názoru mohla způsobit například vyšší účast učitelek z větších obcí a měst, kde se nachází také větší počet mateřských škol se třemi a více třídami.

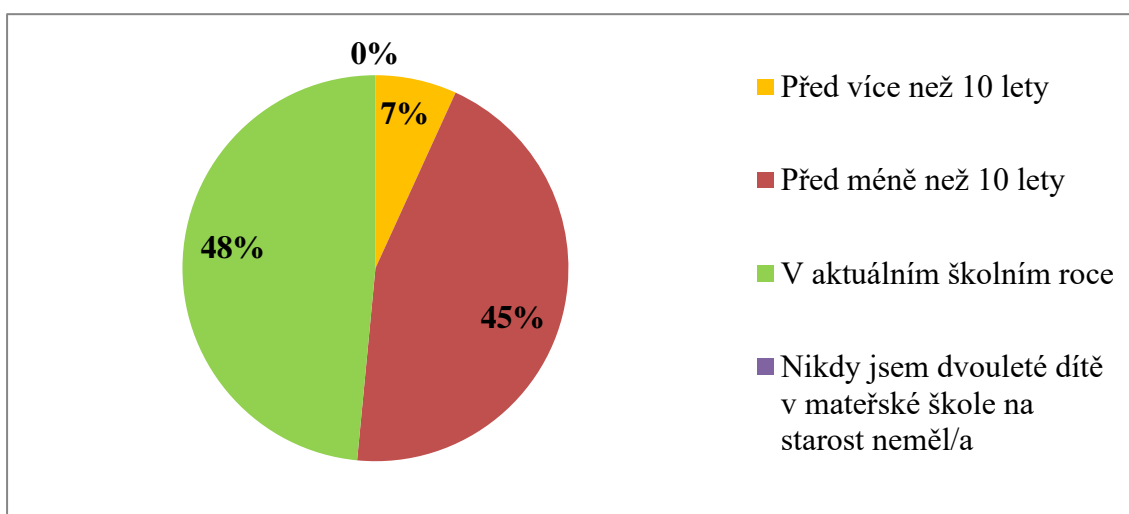
Otázka č. 5: Jaká je délka Vaší praxe jako učitele/učitelky v mateřské škole

Graf 5 - Délka praxe

Touto otázkou se podařilo zjistit, že největší skupinou respondentek jsou učitelky s praxí menší než 5 let, kterých odpovídalo celkem 48 a tvořily tak 37% všech respondentek. Učitelky s praxí dlouhou 6 – 10 let tvoří také poměrně početnou skupinu, celkem jich takto odpovědělo 32, což dohromady činí 24%. Dostí obdobně na tom byla také skupina učitelek s praxí 11 – 20 let, jedná se o 34 učitelek, celkem tedy 26% všech odpovídajících. Pouhé 3 respondentky odpověděly, že jejich praxe je v rozmezí od 21 do 30 let. Jedná se o 2% z celkového počtu 132. Podstatně početnější potom byla také skupina učitelek s praxí nad 30 let, kterých bylo 15 a tvořily tak 11% všech respondentek.

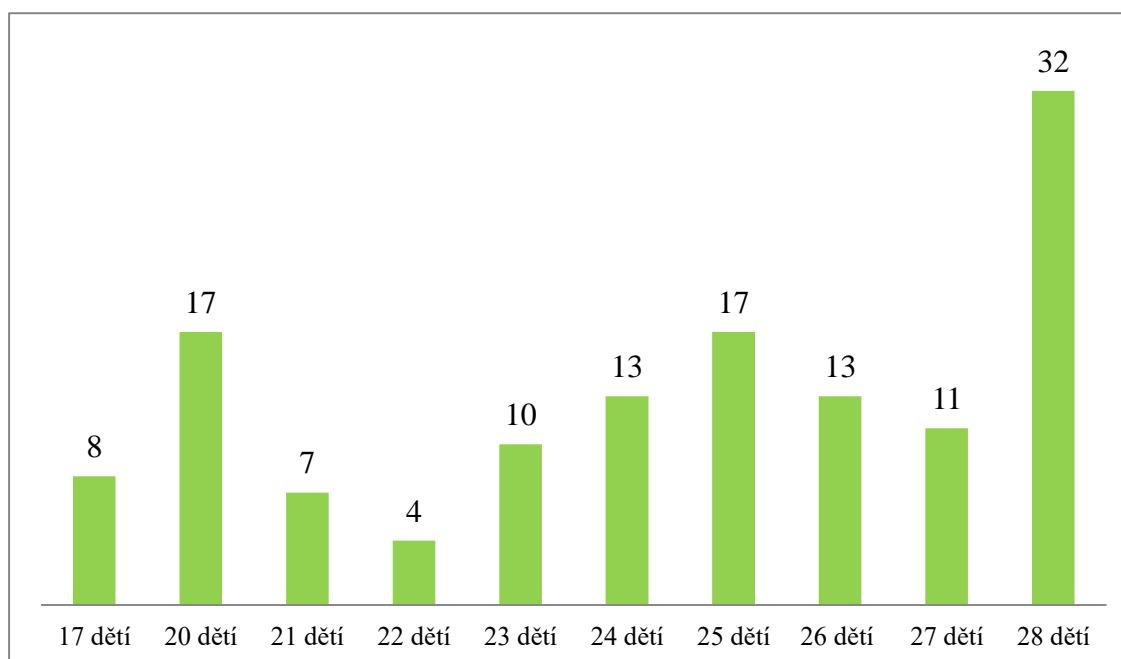
Otázka č. 6: Kdy jste měl/a POPRVÉ v MŠ osobní zkušenost s dítětem mladším tří let?

Graf 6 - Zkušenost s dvouletými dětmi

Pro největší část respondentek je práce s dvouletými dětmi v mateřské škole novou záležitostí a poprvé se se s těmito dětmi setkaly právě v letošním školním roce 2016 - 2017. Tuto zkušenost má konkrétně 48% odpovídajících, což je z celkového počtu 132 odpovědí 64 učitelek. Dalších 45%, což je celkem 59 respondentek, uvedlo, že se již dříve s dvouletými dětmi v mateřské škole setkaly, a to v posledních 10 letech. Zbývajících 7% odpovídajících má zkušenost s dětmi mladšími tři let starší než 10 let.

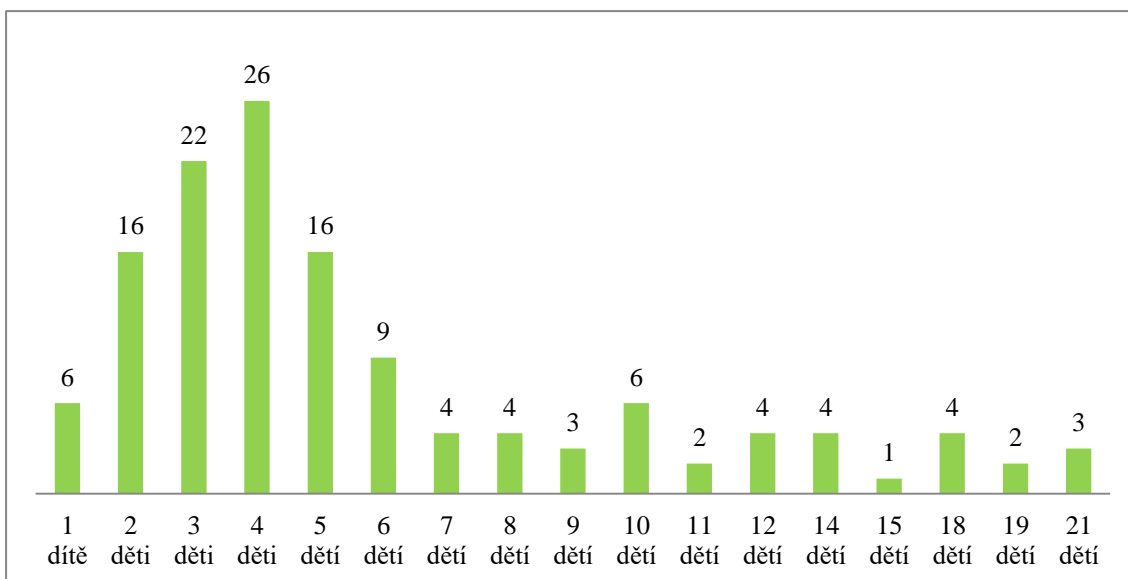
Otázka č. 7: Kolik dětí máte aktuálně ve své třídě?

Graf 7 - Počet dětí ve třídě

Na tuto otevřenou otázku odpovídaly respondenty volně. Nejčastější odpovědí a zároveň nejvyšším počtem dětí ve třídě, které se ve výsledcích objevily, bylo 28 dětí. Tento počet dětí má ve svých třídách 32 odpovídajících učitelek, což činí celkem 24 % odpovědí. Dalšími nejčastějšími odpověďmi byly počty 20 a 25 dětí, které má ve svých třídách celkem 17 respondentek. Procentuálně se jedná v obou případech o 13% odpovědí. Počty 24 dětí uvedlo 13 dotázaných, stejně jako počet 26 dětí. Na dalším místě v četnosti odpovědí skončil počet 27 dětí, který uvedlo 11 odpovídajících učitelek. 10 respondentek má ve své třídě 23 dětí, 8 má na starost dětí 17 a 7 dotázaných uvedlo, že do jejich třídy dochází 21 dětí. Nejméně častou odpovědí byl počet 22 dětí ve třídě. Odpovědi 18 a 19 dětí nebyly ve výsledcích zastoupeny vůbec.

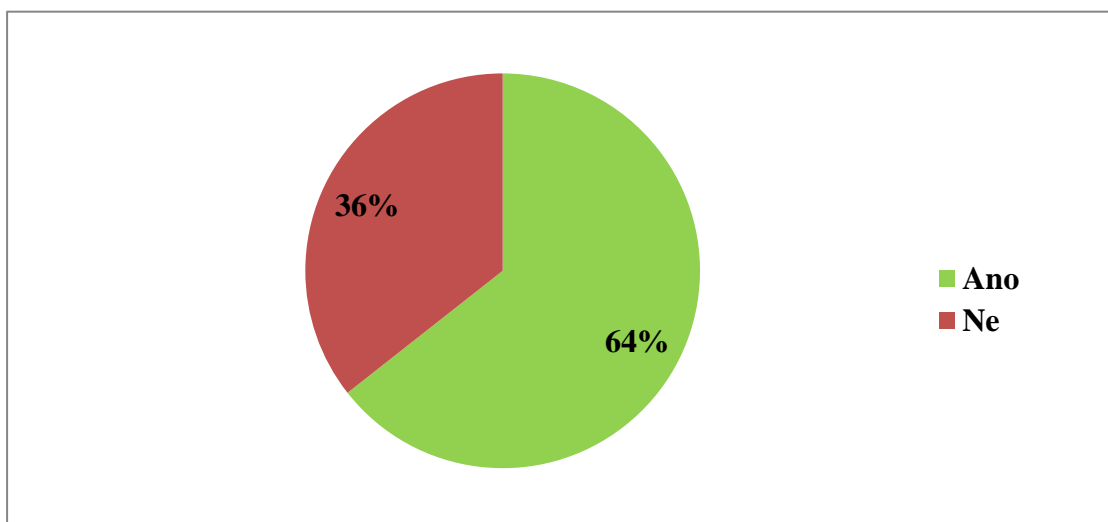
Otázka č. 8: Kolik z těchto dětí bylo při svém nástupu mladší tří let?

Graf 8 - Počet dvouletých dětí ve třídě

U této otázky nejvíce učitelek uvedla, že má ve své třídě 4 děti, kterým při nástupu do MŠ nebyly tři roky. Celkem takto odpovědělo 26 učitelek, které z celkového počtu 132 respondentek tvoří 20%. 22 učitelkám (17%) nastoupily do třídy 3 dvouleté děti a 16 učitelkám nastoupily 2 děti nebo 5 dětí mladší tří let. Ostatní odpovědi byly méně časté. Nejvíce přistoupivších dvouletých dětí byl podle výsledků této otázky počet 21 dětí, přičemž se jednalo o homogenní třídu těchto dětí. To samé platilo u odpovědí 18 a 19 dětí.

Otázka č. 9: Má Vaše mateřská škola stanoveny nějaké požadavky na schopnosti přijímaného dvouletého dítěte (např. dítě by mělo být bez plen, mělo by si umět říct o to, co chce, mělo by umět samostatně jíst lžící, apod.)?

Graf 9 - Podmínky přijímání dětí do MŠ

Většina respondentek (64%) uvedla, že si jejich mateřská škola stanovila podmínky pro přijímání dětí mladších tří let. Celkem takto odpovědělo 85 učitelek. Ve 47 případech, což činí 36%, učitelky uvedly, že v mateřské škole, kde působí, nejsou kladeny žádné požadavky na schopnosti potenciálně přijímaných dvouletých dětí. Výsledky podle mého názoru nejsou nikterak překvapující, i když já osobně bych očekávala ještě výraznější převahu odpovědí „Ano“.

Respondentky měly také v případě odpovědi „Ano“ možnost uvést, v čem tyto požadavky v jejich mateřské škole spočívají. Jednoznačně nejčastěji uváděným požadavkem byly v těchto případech hygienické návyky – školy hlavně požadují, aby dítě bylo bez plen a dokázalo si říct, že potřebuje na toaletu, případně bylo schopno si na toaletu samo zajít. Dalším často uváděným požadavkem byla schopnost přiměřené sebeobsluhy v souvislosti s jídlem – samostatně se najíst lžící nebo se o to alespoň snažit. Několikrát byla uvedena také schopnost napít se z hrnku a absence dudlíku. Ve dvou případech učitelky uvedly taktéž adekvátní psychickou a sociální vyzrálou, což by podle mého názoru měla být opověď mnohem častější.

Otázka č. 10: Jakou máte zkušenost s úrovní řečových schopností dvouletých dětí ve Vaší třídě?

Jakou máte zkušenost s úrovní řečových schopností dvouletých dětí ve Vaší třídě?	
Nemluví vůbec a nebo jen velmi málo	26
Zvládají pouze několik slov, není jim rozumět	35
Každé dvouleté dítě je jiné, takže i řečové schopnosti se velmi liší	48
Děti se snaží a komunikace s nimi probíhá bez větších problémů	16
Komunikace je naprosto bezproblémová, děti používají věty	7
Celkem	132

Jedná se o otevřenou otázku, na kterou učitelé odpovídali svými slovy. Podle jejich odpovědí jsem vytvořila 5 kategorií, do nichž jsem jednotlivé odpovědi roztrídila. Výsledky jsou patrné ve vytvořené tabulce. Nejvíce učitelů uvedlo, že mezi dětmi jsou velké rozdíly. Některé dvouleté děti mají bohatou slovní zásobu a mluví ve větách, jiné mluví velmi málo, případně je jejich řeč ještě na úrovni neřečových hlasových projevů.

Tuto možnost volilo celkem 48 ze 132 dotazovaných, což činí 36% odpovědí. Poměrně často také učitelé odpovídali, že podle jejich zkušeností je řeč dvouletých dětí omezena pouze na několik slov a většinou je dětem špatně rozumět. Celkem takto odpovídalo 35 respondentů, což činilo 27%. 26 dotazovaných učitelů (19%) má zkušenost s řečovými dovednostmi dětí mladších tří let velmi špatnou. Tito učitelé často uváděli, že dvouleté děti v jejich třídě buď nemluví vůbec, nebo komunikují posunky či neřečovými hlasovými projevy. 16 odpovídajících učitelů uvedlo, že komunikace s dvouletými dětmi, které mají ve své třídě, probíhá bez větších problémů. Děti používají jednoduché věty a dokážou se domluvit. 7 respondentů má s komunikací s dětmi mladšími tří let pouze pozitivní zkušenosti – děti mluví ve větách a je jim poměrně dobře rozumět.

Výběr z nejzajímavějších komentářů:

- *„Velice dobrou - děti pocházejí z podnětného prostředí. Holčička mluví velice dobře, vzájemná komunikace byla od začátku bezproblémová. Chlapec je také komunikativní, ač mluvil méně srozumitelně, řeč se postupně zlepšila.“*
- *„Docela dobrou, snaží se.“*
- *„Neumí všechny hlásky, slovní zásoba je chudší, ale nemáme problém se dorozumět, akorát se musím více soustředit na to, co mi dítě sděluje.“*
- *„Různou, některé děti mluví absolutně bez potíží, slovní zásoba rozvinutá, řečové schopnosti výborné, jiné dítě neřekne třeba ani slovo, neumí ani citoslovce a vydává jen "skřeky". Dorozumívá se gesty (dupe nohama, brečí, ručkama dělá "prosím", loučí se máváním...)“*
- *„Různou, jeden dvouletáček mluví lépe jak pětileté dítě, jinému není moc rozumět.“*
- *„Většinou je špatně rozumět, mnoho slov si musíme domýšlet.“*
- *„Řeč na úrovni posunků, slov, ukazování“*

Otázka 11: Jakou máte zkušenost s hygienickými návyky a sebeobsluhou u dvouletých dětí ve Vaší třídě? (Dopíšte, prosím, ke každé kategorii „ano“ nebo „ne“ podle toho, jestli máte ve třídě dítě/děti, o kterých platí uvedené.)

- a) Nosí pleny nepřetržitě po celý den:
- b) Nosí pleny na spaní:
- c) Nenosí pleny a chodí na nočník nebo toaletu:
- d) Nedokáže se samo najíst – musí být plně krmeno:
- e) Dokáže se samo najíst s dopomocí:
- f) Dokáže se najíst zcela samostatně:
- g) Vyžaduje během dne dudlík:
- h) Usíná s dudlíkem:
- i) Při oblékání je zcela nesamostatné:
- j) Dokáže se obléct s dopomocí:
- k) Dokáže se obléct zcela samo:
- l) Na procházce nepotřebuje kočárek:

Na tuto otázku kompletně odpovědělo taktéž 132 respondentek. U možnosti a) se nejčastěji vyskytovala odpověď „Ne“, konkrétně ji uvedlo 121 dotázaných. To znamená, že pouhých 11 respondentek má ve své třídě dítě, které trvale a nepřetržitě po celý den nosí pleny.

U tvrzení b) se již „Ano“ objevilo častěji. Konkrétně ho napsalo 20 dotázaných učitelek, které tedy mají ve třídě děti, jež nosí pleny na spaní.

Reakce na tvrzení c) byly dost jednoznačné. 125 respondentek totiž uvedlo, že mají ve třídě dítě, které „nenosí pleny a chodí na nočník nebo toaletu“. Pouhých 7 má totiž zkušenost s dětmi, které na toaletu ani na nočník vůbec neumí.

U tvrzení d) zase výrazně převažovala odpověď „Ne“. Odpověď „ano“ uvedly pouze 2 respondentky. Tento výsledek mě osobně poměrně překvapil, očekávala jsem, že v mateřských školách je více dvouletých dětí, které se samy najíst nedokážou.

S tvrzením e) souhlasí 38 učitelek, které mají ve třídě ne tříleté děti, jimž musí s jídlem pomáhat.

Přesně 100 respondentek uvedlo u možnosti f) odpověď „ano“, tzn., že mají ve třídě nějaké dvouleté dítě, které se dokáže samostatně bez pomoci najíst. Je tedy zřejmé, že z toho vzorku mají učitelky se stravováním dětí poměrně dobré zkušenosti.

U možnosti g) se nevyskytlo ani jedna odpověď „ano“ – odpovídající učitelky tedy mají ve svých třídách pouze děti, které během dne nevyžadují dudlík.

14 respondentek souhlasí, že má ve třídě dítě mladší tří let, které ještě usíná s dudlíkem. Dle dodatečných odpovědí učitelek se ve většině případů jedná pouze o jediné dítě.

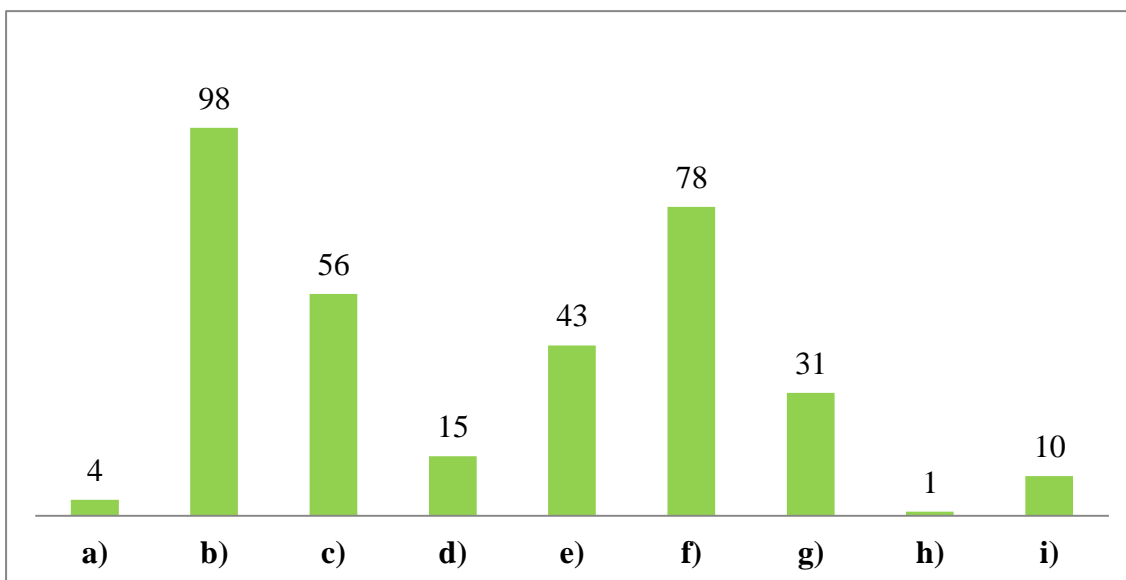
U možnosti i) 58 respondentek napsalo odpověď „ano“, protože má ve své třídě zkušenost s dítětem nebo více dětmi, které se neumí samy obléknout či svléknout. Zbylých 74 uvedlo odpověď „ne“.

U tvrzení j) uvedlo 84 dotazovaných učitelek, že mají ve své třídě, které se neumí obléknout zcela samo, ale s malou pomocí učitelky/chůvy to zvládne.

S dětmi, které se zcela samy umí obléknout i svléknout (možnost k)) má zkušenost 51 dotazovaných učitelek.

U posledního tvrzení se ani jednou neobjevila odpověď „ano“, což znamená, že všechny dotazované učitelky mají ve svých třídách dvouleté děti, které bez problému zvládnou procházku pěšky a nepotřebují kočárek.

Otázka 12: Jaké jsou Vaše zkušenosti s adaptací dětí mladších tří let na prostředí mateřské školy? (Prosím, označte libovolný počet odpovědí.)

Graf 12 - Zkušenosti s adaptací

- a) Výborné, s adaptací těchto dětí jsme zatím nikdy neměli problém
- b) Každé dvouleté dítě je jiné, některé se zadaptuje rychleji, jiné pomaleji
- c) Většina těchto dětí potřebuje delší čas než děti tříleté nebo starší
- d) Velmi nám pomáhá speciální adaptační plán, který v naší třídě máme
- e) Osvědčily se nám návštěvy třídy s rodiči, ještě před samotným nástupem dítěte

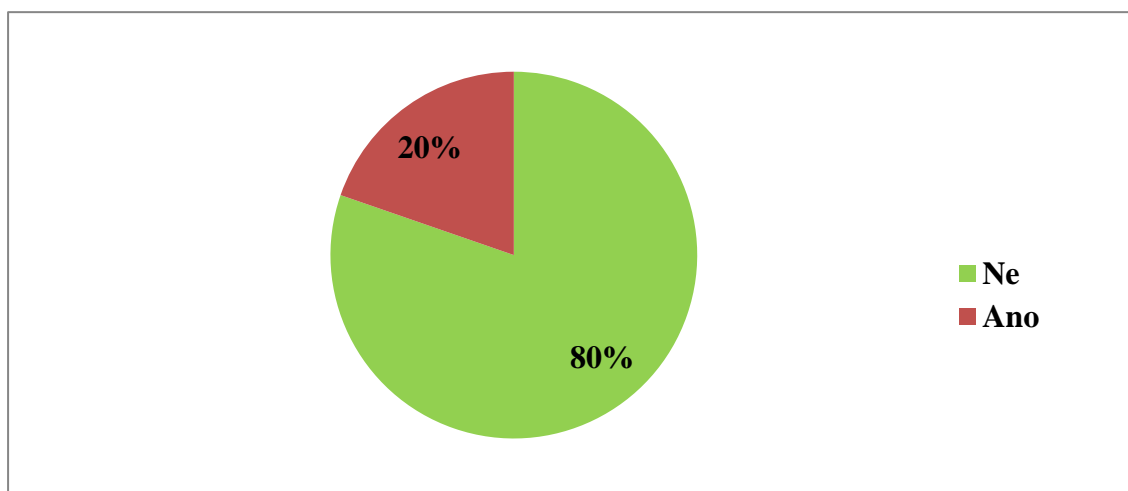
- f) Dětem při adaptaci pomáhá, pokud si s sebou do mateřské školy mohou vzít oblíbenou hračku nebo jiný předmět, který jim připomíná domov
- g) Nabízíme těmto dětem docházku pouze na několik dnů v týdnu, což jejich adaptaci usnadňuje
- h) Cenné rady ohledně adaptace dětí mladší tří let získáváme od pedagogicko – psychologické poradny
- i) Adaptace dvouletých dětí u nás probíhá velmi problematicky a nevíme si s ní rady

98 ze 132 respondentek (74%) zastává názor, že každé dvouleté dítě je jiné, některé se v mateřské škole zadaptují bez problémů, u jiných je adaptace obtížnější. 56 respondentek (42%) má zkušenost, že většina dvouletých dětí potřebuje na adaptaci více času než děti starší tří let. Co se týká zvládnutí adaptace v MŠ, většina učitelek uvedla, že se jim osvědčilo, když si děti s sebou do školy přinesou oblíbenou hračku nebo jiný předmět, který jim připomíná domov. Tuto možnost zaškrtnulo 78 odpovídajících učitelek, tedy 59% z celkového počtu 132 dotázaných. 43 učitelek také uvedlo, že k lepší adaptaci dvouletých dětí přispívají návštěvy třídy s rodičem, ještě před samotným nástupem dítěte. 31 učitelek uvedlo, že jejich mateřská škola umožňuje pro tyto děti docházku jen některé dny v týdnu. Ostatní možnosti zvolilo pouze 15 nebo méně respondentek. U této otázky měly respondenty rovněž možnost připsat vlastní komentář či zkušenost. Zde se nejčastěji objevovaly další metody, které pomáhají s adaptací dvouletých dětí – dotazníky, vstupní rozhovory, apod. Dále zde dotazované učitelky poměrně často zdůrazňovaly význam spolupráce s rodinou dítěte.

Výběr z komentářů:

- *„Nevidím v adaptaci zásadní problém. Zvyknou si všichni.“*
- *„Rodiče vyplňují dotazník, abychom se o dítěti dozvěděli co nejvíce. S rodiči hodně komunikujeme.“*
- *„Záleží na přístupu rodiny. Někteří rodiče nám příliš zasahují do rytmu a programu. Nesoudnost rodičů je komplikací.“*
- *„Spousta rodičů dvouletých s námi nespolupracuje, dítě „hodí do vody a plav“ – tudíž plavou i učitelky.“*

Otázka 13: Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí (prostor i pro dopolední odpočinek, změna doby podávání stravy, úprava střídání směn, apod.)?

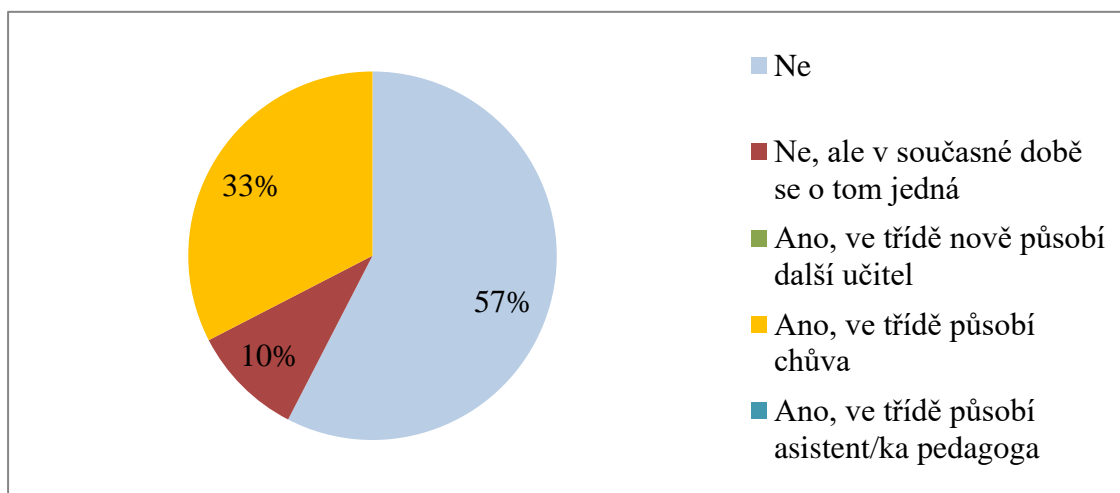
Graf 13 - Změny organizace a režimu dne

V pouhých 20% respondentky uvedly, že v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí došlo v jejich třídě k organizačním změnám a změnám v uspořádání denního režimu. Z konkrétních změn, které mohly respondentky v závěru otázky uvést, šlo především o změny pracovní doby a střídání směn učitelek, o změny doby podávání oběda a času odpoledního spánku, o zapojení nepedagogických pracovníků do pomoci dětem při oblékání, apod. Stejně tak učitelky uváděly, že přizpůsobují činnosti i těmto nejmladším dětem, a to tak, že tyto činnosti trvají kratší dobu, a musejí také počítat s tím, že čas na práci s předškoláky mají nyní také kratší.

Výběr z komentářů:

- „Všechny činnosti trvají kratší dobu, děti si více hrají volně, učitelky se překrývají delší dobu.“
- „Úprava střídání směn, pomoc p. školnice v jídelně a při oblékání“
- „Změna času podávání obědu a vstávání“
- „Chodíme na odpolední směnu už v 8 hodin místo v 9:30, abychom se s kolegyní déle překrývaly ve třídě.“

Otázka 14: Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám?

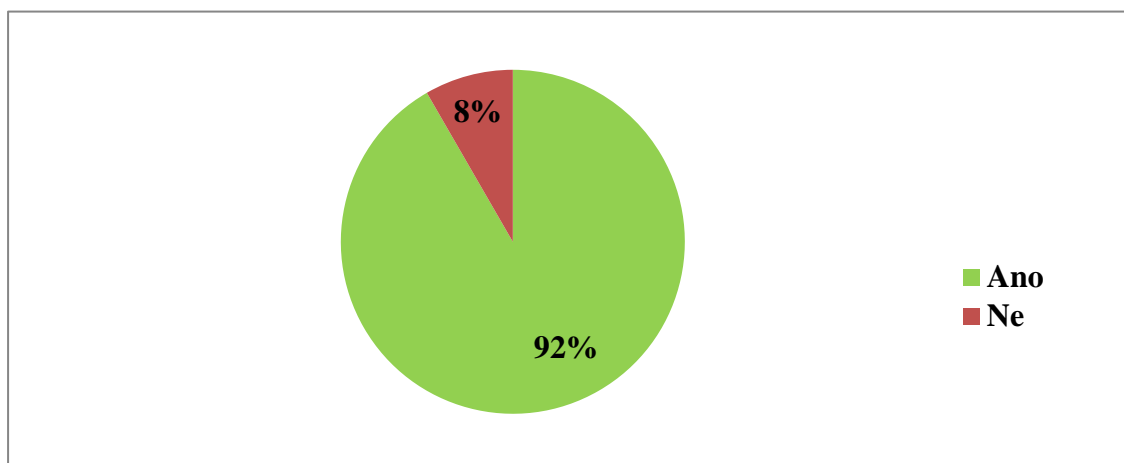

Graf 14 - Personální změny

í

k žádným personálním změnám. Celkem takto odpovědělo 76 učitelek. U 33% dotázaných, celkem 43 učitelek, ve třídě nově působí chůva, která byla přijata právě za účelem péče o děti mladší tří let. 10% odpovídajících (13 učitelek) uvedlo, že v jejich třídě zatím k žádným personálním změnám nedošlo, ale o těchto změnách se jedná a v nejbližší době by k nim mělo dojít.

Otázka č. 15: Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a kladně, vnímáte tuto změnu jako pozitivní vzhledem k práci s dětmi mladšími tří let?

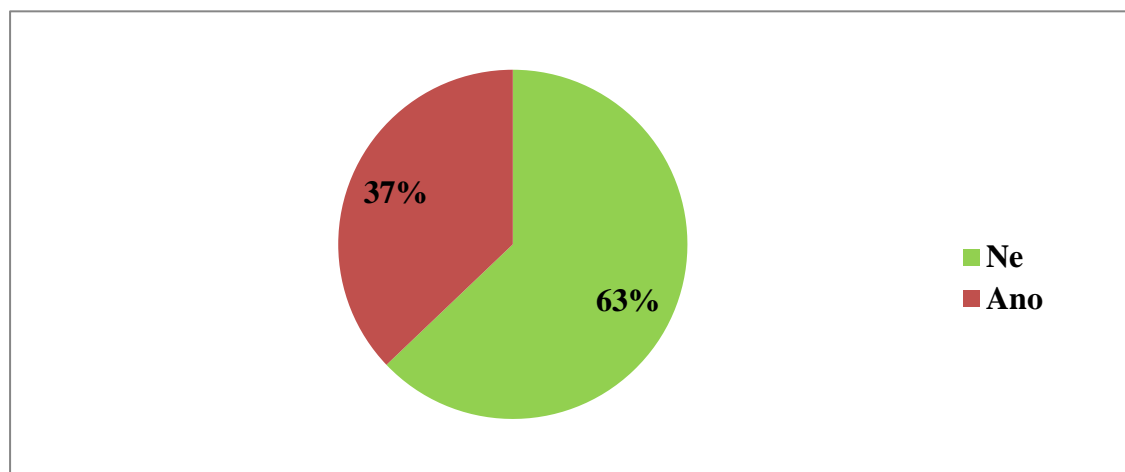

Graf 15 - Význam dalších pracovníků

121 respondentek (92%) považuje působení dalších pracovníků v souvislosti s dvouletými dětmi za přínosné. Respondentky měly možnost také zdůvodnit své stanovisko. Nejčastěji uváděný přínos, který učitelky spatřují v pomoci chůvy, je významná pomoc se sebeobsluhou těchto dětí – chůva pomáhá s oblékáním, hygienou, stravováním. Dále učitelky uváděly, že díky chůvě mají více času na starší děti, mohou s nimi dělat řízené činnosti, během nichž má mladší děti na starost právě chůva. Dalším přínosem je podle učitelek pomoc se zajištěním bezpečnosti dvouletých dětí, které s ohledem na bezpečí potřebují větší dohled při pobytu venku, apod.

Pouhých 11 respondentek (8%) vnímá působení chůvy ve třídě negativně. Ve zdůvodnění této možnosti uváděly učitelky zejména nízký počet dvouletých dětí, ke kterým podle jejich názoru není chůva potřeba a pouze narušuje chod třídy a práci učitele. Ve výsledcích se objevily i takové zkušenosti učitelek, že chůva děti zbytečně „rozmazluje“, dělá vše za ně a nepodněcuje rozvoj jejich samostatnosti.

Otázka 16: Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k úpravám materiálních podmínek (nový nábytek, vhodné sociální zázemí, kočárky, hračky, didaktické pomůcky, apod.)?

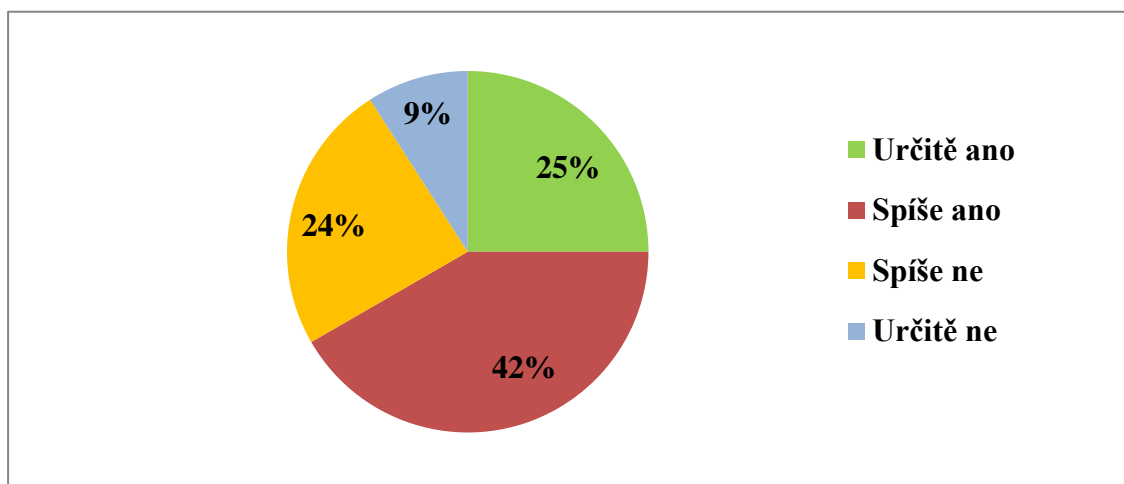

Graf 16 - Úprava materiálních podmínek

83 (63%) z celkového počtu 132 respondentek uvedlo, že v jejich třídě nedošlo v souvislosti s příchodem dvouletých dětí k úpravám materiálních podmínek. 37% (49 učitelek) odpovědělo, že u nich ve třídě určité materiální změny. V souvislosti s kladnou odpovědí mohly respondentky konkretizovat, o jaké změny se jednalo. Z odpovědí vyšlo najevo, že jednoznačně nejčastěji prováděnými úpravami materiálních podmínek

byl nákup nových hraček a didaktických pomůcek vhodných pro věkovou kategorii 2-3 roky. Dalšími častými úpravami bylo snižování nábytku, aby lépe odpovídal potřebám dvouletých dětí, zakoupení voděodolných podložek do postýlek, pořízení přebalovacích pultů, případně stupínků k toaletám, aby na ně děti dosáhly. V jednom případě se dle výsledků jednalo také o rozšíření relaxačního koutku ve třídě.

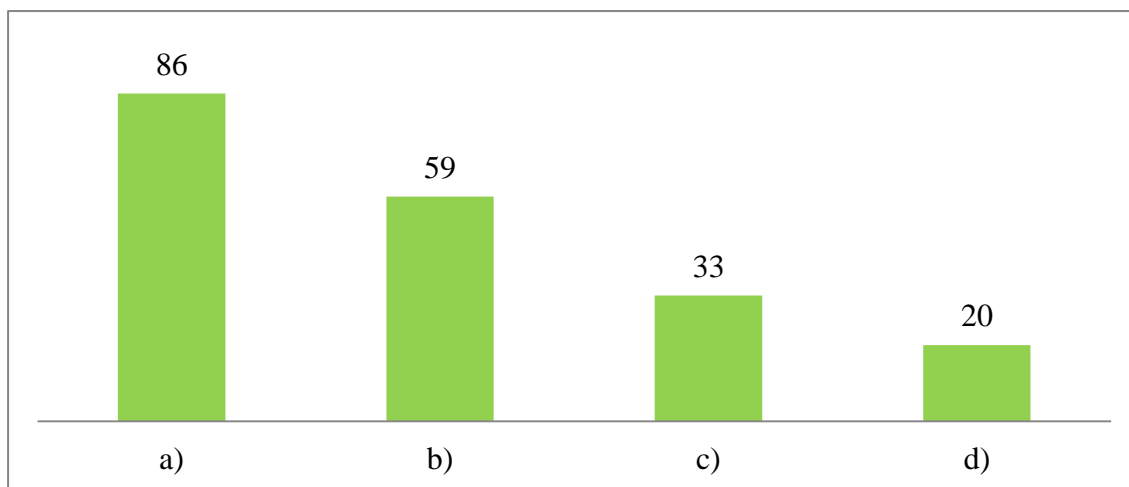
Otázka č. 17: Domníváte se, že přípravy na příchod dvouletých dětí do Vaší třídy byly opodstatněné a naplnily svůj cíl?

Graf 17 - Význam příprav

Celkem 67% odpovídajících učitelek si myslí, že přípravy, které proběhly z jejich strany i ze strany mateřské školy, byly opodstatněné a naplnily svůj cíl. Tyto učitelky hlasovaly pro možnosti „Určitě ano“ a „Spíše ano“. 24% (32 respondentek) se domnívá, že přípravy byly nedostatečné a své cíle příliš nenaplnily. 9% učitelek zvolilo možnost „Určitě ne“, ke které mohly doplnit vlastní připomínku. Zde učitelky narážely zejména na to, že v podstatě neměly žádný čas ani prostor nějaké přípravy a změny provést a nebyla jim poskytnuta žádná opora ani pomoc, a to jak ze strany vedení školy, tak ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Ve vlastních připomínkách se objevilo také několik názorů, že žádné přípravy či změny nejsou před příchodem dvouletých dětí třeba.

Otázka č. 18: Jakým způsobem přistupujete k plánování výchovně – vzdělávacích aktivit pro děti mladší tří let? (Prosím, označte libovolný počet odpovědí.)

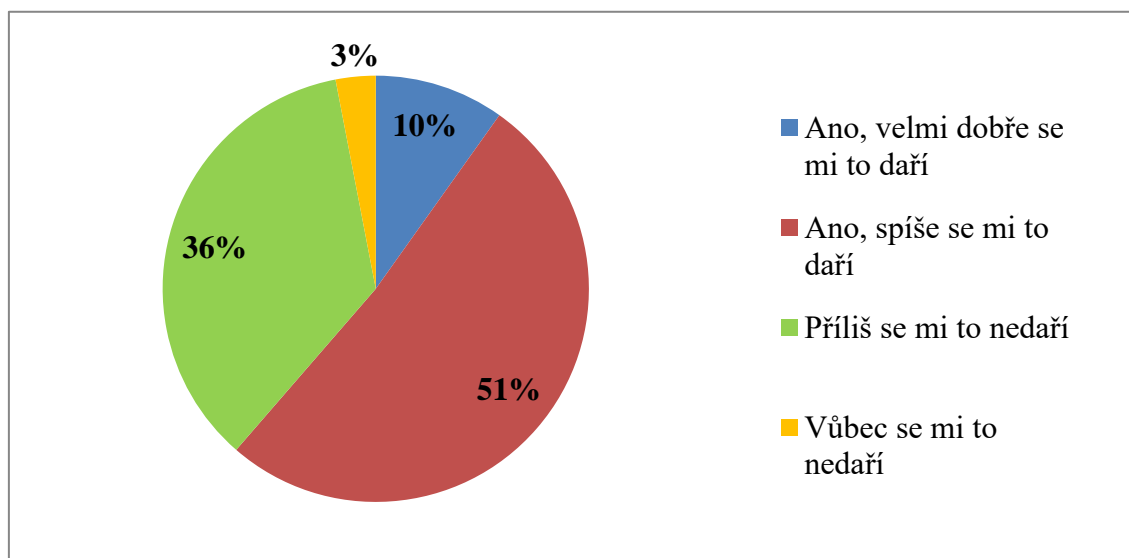

Graf 18 - Plánování vzdělávání

- a) Stanovují si méně vzdělávacích cílů než u aktivit pro starší děti
- b) Cíle jsou u mladších dětí dlouhodobé
- c) Plánují delší integrované bloky, například na 2 týdny nebo i na měsíc
- d) Jiné, uveďte, prosím:

Odpověď a) na tuto otázku zvolilo, a tedy méně vzdělávacích cílů pro dvouleté děti si stanoví 86 respondentek (65%). Dlouhodobější cíle (odpověď b)) si u dětí mladších tří let stanovuje 45% odpovídajících. Celkem tuto možnost zvolilo 59 učitelek. 33 respondentek (25%) plánuje pro dvouleté děti delší integrované bloky. Možnost d), kde respondenty dopisovaly vlastní postupy při přizpůsobování vzdělání mladším dětem, volilo 20 dotázaných učitelek (15%). Ve vlastních metodách uváděly především celkové zjednodušení činností, aby je zvládly i mladší děti, případně ponechání větší volnosti dvouletým dětem během řízených činností starších dětí.

Otázka č. 19: Daří se Vám zachovávat individuální přístup při práci s dvouletými dětmi a respektovat jejich osobnostní a vývojové odlišnosti?

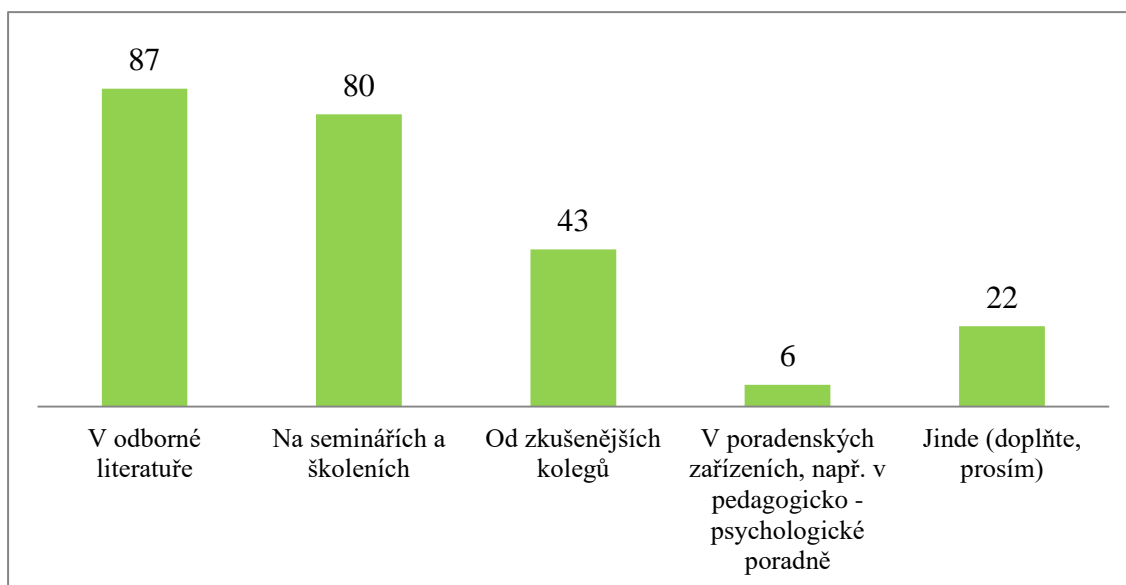

Graf 19 - Individuální přístup k dětem

Nejvíce respondentek zvolilo možnost „Ano, spíše se mi to daří“, a to 51%. Celkem se jednalo o 68 učitelek, které takto odpověděly. Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku byla odpověď „Příliš se mi to nedaří“. Tu zvolilo celkem 47 respondentek, což činí 36% z celkového počtu 132. Pouze 10% respondentek se domnívá, že se jim velmi dobře daří zachovávat individuální přístup a respektovat vývojová specifika dvouletých dětí. V celkovém součtu se jednalo o 13 učitelek. 3% (celkem 4 odpovídající učitelky) přiznala, že se jim zachovávání individuálního přístupu k dvouletým dětem vůbec nedaří a mají s ním problémy.

Při hlubším vyhodnocování dotazníků jsem zjistila, že u odpovědí a) a b) se jednalo především o ty učitelky, které mají ve své třídě na pomoc chůvu. Naopak odpovědi c) a d) častěji volily učitelky, které jsou ve třídě samy a k celkové problematice vzdělávání dvouletých dětí v mateřských školách zaujímají spíše negativní postoj. Tento výsledek tedy považuji za vcelku logický a očekávaný.

Otázka č. 20: Kde získáváte informace o specifiích výchovy a vzdělávání dětí mladších tří let?

Graf 20 - Získávání odborných informací

U této otázky mohly odpovídající učitelky opět označit libovolné množství odpovědí. Nejčastěji uváděly, že informace získávají z odborné literatury (66%, celkem 87 učitelek) a na seminářích a školeních (61%, 80 respondentek). Od zkušenějších kolegů si podle výsledků nechá poradit 33%, tj. 43 respondentek. Pouhých 5% (6 dotazovaných) čerpá informace od poradenských zařízení. 22x se v odpovědích vyskytla také možnost „Jinde“, u níž následně respondentky doplňovaly, kde konkrétně ještě informace získávají. Zde se jako nejčastější zdroje informací objevovaly vlastní pedagogická praxe, odborné diskuze na internetu a materiály ze studií na vysoké škole.

Otázka č. 21: Jak Vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách? Napište, prosím, stručně svůj názor.

Jak Vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách? Napište, prosím, stručně svůj názor.	
Rozhodně nesouhlasí	72
Nesouhlasí	33
Souhlasí s určitými podmínkami	19
Souhlasí	8
Celkem respondentů	132

Tabulka 1 - Názor na dvouleté děti v MŠ

Poslední otázka dotazníku byla zcela otevřená a respondentky zde měly dostatek prostoru na vyjádření svého názoru. Pro zjednodušení vyhodnocování jsem odpovědi rozdělila do čtyř skupin, a to „Rozhodně nesouhlasí“, „Nesouhlasí“, „Souhlasí s určitými podmínkami“ a „Souhlasí“. Respondentek bylo opět 132 a z tabulky výše je patrné, kolik názorů spadá do které kategorie. Nejvíce učitelek vyslovalo názor, ze kterého je zřejmé, že se vzděláváním dvouletých dětí v mateřské škole absolutně nesouhlasí. Celkem jich bylo 72. Názor, kdy učitelky s tímto vzděláváním nesouhlasí, ale snaží se mu maximálně přizpůsobit, se ve výsledcích objevil 33x. 19 učitelek se vzděláváním dvouletých dětí souhlasí, ale zdůrazňuje, že pro něj musí být vytvořeny určité podmínky. Se vzděláváním dětí mladších tří let v mateřské škole souhlasí 8 učitelek, které stejně jako respondentky spadající do ostatních kategorií upřesnily, proč zastávají právě tento názor.

Výběr z nejzajímavějších názorů:

- *„Ne tříleté děti nepatří do mš, je obrovský rozdíl mezi dvou a tříletým dítětem. Mš nezajišťuje personální podmínky: 1 učitelka je sama na 26 dětí do asi 10 hodin!!! Dvouleté děti potřebují především uspokojovat své biologické potřeby, potřebují menší skupinu, pomalejší chod, režim, kratší pobyt venku, delší čas na stravování, převlékání,... svůj klid.“*
- *„Jsem naprosto proti umístování dvouletých dětí do MŠ. Z vývojového i psychologického hlediska potřebuje dítě v tomto věku blízkost maminky. Na jednotřídce MŠ, kde je věkově heterogenní skupina dětí (3-6), je práce s dvouletým dítětem náročná jak pro učitelku, tak i pro ostatní děti. Není možné upravit těmto dětem režim dne, společné aktivity...(výlety, návštěva divadla, exkurze...).“*
- *„Nesouhlasím s přijímáním dětí mladších tří let do mš. Potřebují jinou péči než děti starší, kde už probíhá vzdělávání.“*
- *„Myslím si, že by dítě mělo být, co nejdéle doma s matkou. Pokud to ale není možné, dítě nástup do MŠ zvládne, musí být ale z domu připraveno (samostatnost, bez plen, bez dudlíku).“*
- *„Podle mne do školky nepatří, a pokud ano, měly by zvládat alespoň základ, být bez plen, dudáku., samostatné při jídle a samo používat wc, zatím se rodiče snaží*

toto splnit, ale jestli uzákoní rok 2020 za povinný pro tyto děti, tak se obávám, že to bude konec skvělého předškolního vzdělávání v Čechách.“

- *„Je to náročnější než se staršími dětmi, které jsou již více samostatné. Ale o to častěji vidíte úspěchy a pokroky u malých dětí v herních činnostech, sebeobsluze, hygieně i při stolování. Je důležité zaujmout, vhodně motivovat, nenutit, nechat dítě přizpůsobit se, pozorovat okolí, kamarády a získat si jejich důvěru. Přece jen u takto malých dětí je učitelka druhý nejdůležitější člověk v jejich životě hned po mamince. Dětem stanovit pravidla a opravdu důsledně je dodržovat. Děti se učí velmi rychle a pochopí, co se smí a co ne. Vše musí být řečeno takovou formou, aby tomu dítě porozumělo.“*

5.4. Shrnutí a diskuze výsledků dotazníkového šetření 1

Prvního výzkumného šetření se účastnilo 132 respondentů, ve 100% se jednalo o ženy. Hlavní výzkumná otázka prvního dotazníkového šetření byla formulována takto: **„Jaké jsou zkušenosti učitelek mateřských škol s výchovou a vzděláváním dvouletých dětí v MŠ?“** Z výsledků je patrné, že většina respondentek zastává názor, že dle jejich vlastní zkušenosti je vzdělávání dětí mladších tří let v mateřské škole náročnější než s dětmi staršími. Většina těchto dětí potřebuje delší čas na adaptaci, činnosti pro ně musí být jednodušší a kratší, veškeré přípravy (na pobyt venku, na odpočinek) těmto dětem trvají delší dobu, než dětem starším. Splavcová a Kropáčková (2016) připomínají, že *„nejenom rodiče, ale i učitelé a vychovatelé, kteří pečují o děti raného věku, by měli dát dítěti dostatek času, aby si činnosti samo vyzkoušelo.“* (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 57).

První dílčí otázka výzkumu se týkala změn a příprav, které učitelky i vedení školy v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí učinily - **„Jaké změny proběhly ve třídě v souvislosti s příchodem dvouletých dětí?“** Z dotazníkového výzkumu vyplynulo, že v 80% nedošlo ve třídách respondentek k žádným změnám v organizaci a uspořádání denního režimu. Zbýlých 20% nejčastěji uvádělo změny ve střídání směn, změny času podávání oběda a odpoledního odpočinku a zapojení nepedagogických pracovníků do pomoci dětem (především v oblasti sebeobsluhy). Bez personálních změn se podle výsledků výzkumu obešlo 57% tříd, v nichž respondentky působí. 33% odpovídajících uvedlo, že v jejich třídě nyní v souvislosti s dvouletými dětmi nově působí chůva, která jim s péčí o tyto děti pomáhá. 10% dotazovaných učitelek odpovědělo, že u nich zatím žádná personální změna neproběhla, nicméně je tato záležitost nyní v jednání a pomocná síla k dvouletým dětem bude pravděpodobně přijata. Co se týká věcných podmínek, Splavcová a Kropáčková (2016) připomínají, že hlavním cílem změn věcných podmínek má být zajištění bezpečnosti dvouletých dětí. *„Je třeba zajistit vybavení nábytkem a ostatním zařízením v souladu s antropometrickými požadavky.“* (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 75). Úpravu věcných podmínek řešilo 37% ze 132 respondentek. Nejčastěji se dle doplňujících odpovědí učitelek jednalo o nákup nových hraček a didaktických pomůcek, vhodných pro dvouleté děti. Dále respondentky uváděly, že v jejich třídě došlo k úpravě (snížení) nábytku, úpravě sociálního zařízení, pořízení stoliček k toaletám, případně nákup přebalovacích pultů. Zbývajících 63% zatím věcné podmínky ve třídě nijak neupravovalo.

Druhou dílčí výzkumnou otázkou prvního šetření bylo: „**Jaký je názor učitelek na docházku dvouletých dětí do mateřské školy?**“ Z výsledků je zřejmé, že se zařazováním dvouletých dětí do výchovně – vzdělávacího procesu v mateřské škole souhlasí pouze 24% respondentů. Z nich většina ještě uvedla, že s tímto vzděláváním však souhlasí pouze za jasně daných podmínek, jimiž jsou požadavky na určité schopnosti dítěte (zejména v sebeobsluze a komunikaci) a vhodná úprava personálních a věcných podmínek. 76% (105) respondentek vyjádřilo k zařazování dětí mladších tří let do mateřské školy nesouhlas. Pro většinu z nich byly důvody tohoto rozhodnutí nezralost a nepřipravenost dvouletých dětí na docházku do mateřské školy, v některých případech velmi slabá schopnost sebeobsluhy a verbální komunikace. Často učitelky také zmiňovaly odlišné potřeby dvouletých dětí, které v tomto věku místo kolektivu dětí stále potřebují spíše pouze jednu mateřskou osobu, v níž cítí jistotu, ideálně matku. Václav Mertin ve svých *Výchovných maličkostech* (2011) upozorňuje, že na nutnost zvážení a porovnání obou názorů – „*Doporučuji položit vedle sebe důvody, které mluví pro kolektivní výchovu i proti ní. Extrémní póly představují celotýdenní jesle či později mateřská škola na straně jedné a domácí výchova v plném rozsahu a výlučně s rodiči na straně druhé. Mezitím je množství variant (...)*“ (Mertin, 2011, s. 135).

Poslední dílčí otázka tohoto výzkumu se jednala o vývojových zvláštností dvouletých dětí a zněla: „**Jak se učitelky v prostředí mateřské školy vypořádávají s vývojovými specifiky dvouletých dětí?**“ Co se týká řečových schopností dětí mladších tří let, zkušenosti učitelek jsou různé. K tomuto tématu se vyjadřuje i Mertin (2011), který poukazuje na odlišné dispozice k osvojování u různých dětí, a tedy i na různý čas a počet příležitostí, které děti k plnému rozvoji řeči potřebují. Některé děti v tomto věku ještě téměř vůbec nemluví nebo je jejich komunikace složena především z neřečových hlasových projevů, jiné dvouleté děti naopak mluví mnohem lépe, než mnohé děti čtyřleté. Co se týká sebeobslužných činností a hygienických návyků, většina učitelek odpovídala, že dvouleté děti, docházející k nim do třídy, vůbec nenosí pleny a používá pouze toaletu nebo nočník. Stolování dle respondentek většina dvouletých dětí také zvládne sama, případně s malou dopomocí. Jako nejvíce problémové se podle odpovědí učitelek u těchto dětí jeví i oblékání a svlékání.

6. Výzkumné šetření 2 – „Ředitelé mateřských škol“

Druhé výzkumné šetření, bylo zaměřeno na zkušenosti ředitelů a ředitelek mateřských škol z Pardubického a Královéhradeckého kraje, jejichž mateřskou školu navštěvují nějaké dvouleté děti. Cílem dotazníkového výzkumu bylo zjistit, jaké zkušenosti mají ředitelé mateřských škol se vzděláváním dětí mladších tří let a jakými přípravami a úpravami jejich mateřská škola v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí prošla, případně jaká opatření byla ve škole vzhledem k těmto dětem učiněna.

6.1. Metodologie výzkumného šetření 2 a výzkumný soubor

Druhé výzkumné šetření bylo taktéž provedeno dotazníkovou metodou. Otázky do dotazníku jsem s pomocí vedoucí práce formulovala samostatně, přičemž některé vycházely z dotazníku použitého v 1. výzkumném šetření. Otázky byly sestaveny tak, aby měly logickou návaznost a byly pro cílovou skupinu srozumitelné a aby odpovědi respondentů směřovaly k naplňování cílů teoretické části i celé diplomové práce.

Dotazník byl stejně jako u prvního výzkumu vytvořen nejprve v programu MS Office Word 2010 a poté i na serveru www.survio.com, kde byl následně přístupný prostřednictvím specifického odkazu. Obě formy dotazníků byly rozeslány na e-mailové adresy ředitelů a ředitelek v Královéhradeckém a Pardubickém kraji, přičemž si respondenti mohli sami vybrat, která podoba dotazníků je pro ně na vyplnění pohodlnější. Celkem jsem dotazníky rozeslala opět do 90 mateřských škol v Královéhradeckém a 90 mateřských škol v Pardubickém kraji. Návratnost dotazníku byla podle mého očekávání menší než 50%. Po vyřazení 6 nesprávně vyplněných nebo nekompletních dotazníků zbyl vzorek 75 respondentů z řad ředitelů a ředitelek mateřských škol.

6.2. Výzkumné otázky dotazníkového šetření 2

Hlavní výzkumná otázka:

„Jaké jsou zkušenosti ředitelů a ředitelek mateřských škol se vzděláváním dvouletých dětí v MŠ?“

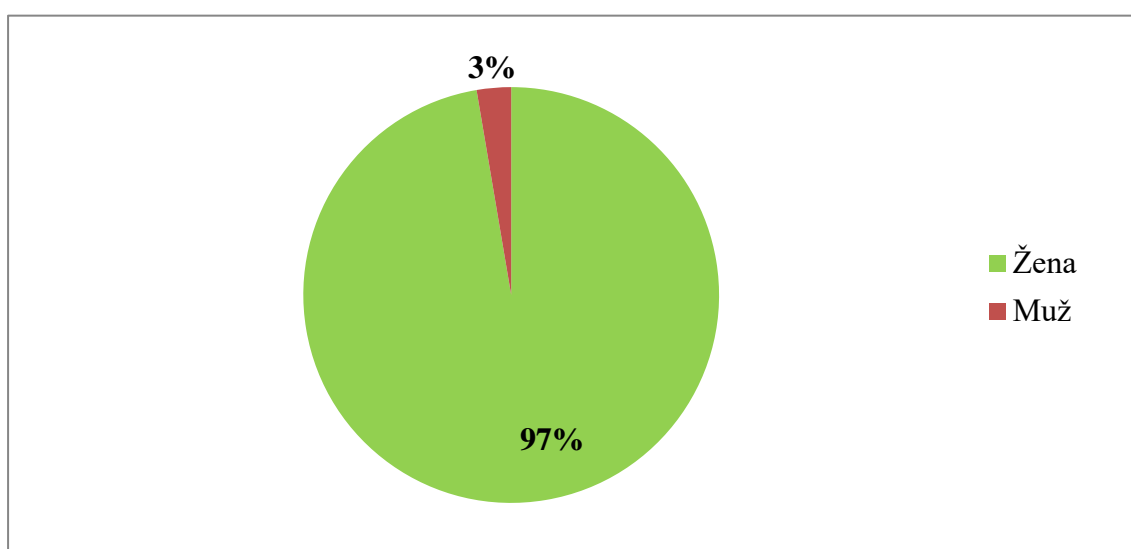
Dílčí výzkumné otázky

„Jaké změny a úpravy proběhy v mateřské škole v souvislosti s příchodem dvouletých dětí?“

„Jaký je názor ředitelů mateřských škol na docházku dvouletých dětí do mateřské školy?“

6.3. Výsledky výzkumného šetření 2

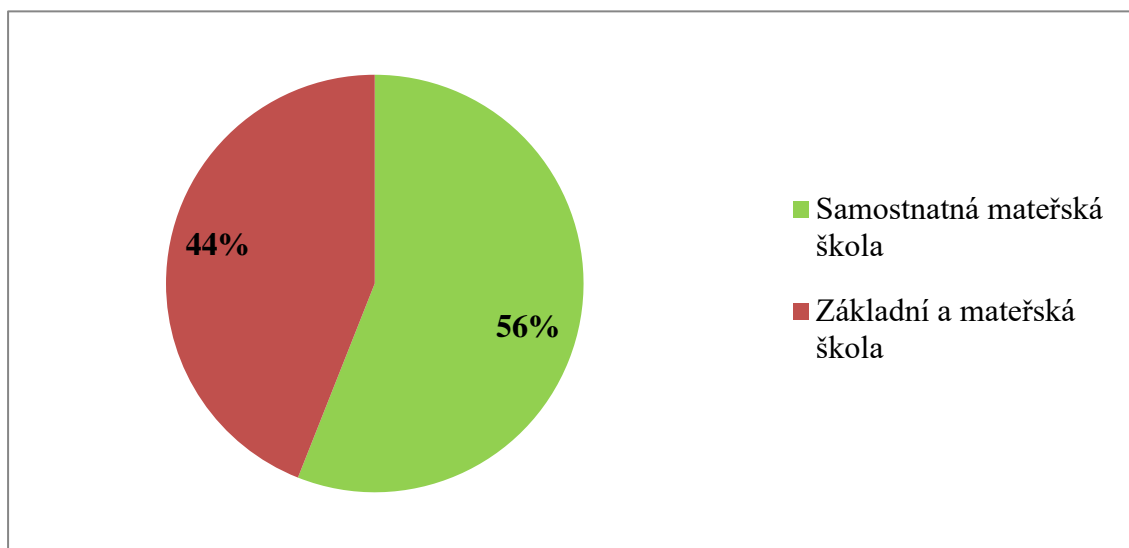
Otázka č. 1: Vyberte, prosím, Vaše pohlaví:

Graf 20 - Pohlaví respondentů

Jak je z grafu patrné, oproti prvnímu výzkumu, do něhož se zapojily pouze ženy, při druhém výzkumném šetření, které probíhalo mezi řediteli a ředitelkami mateřských škol, se mi vrátily i 2 dotazníky vyplněné muži. Celkem tito dva muži tvoří 3% výzkumného vzorku 75 respondentů. Ženy však byly i nyní v jednoznačné převaze a tvořily celkem 97% respondentů. Vzhledem k poměrně malé návratnosti dotazníků ze strany ředitelů mateřských škol mne velmi potěšilo, že se právě zde nějakí muži našli.

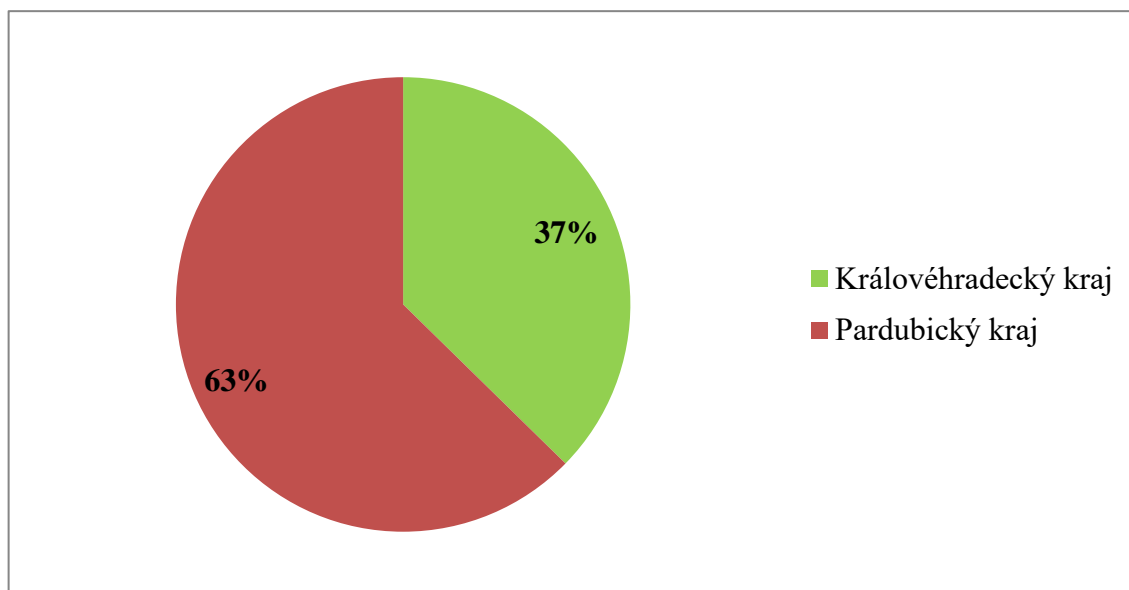
Otázka č. 2: Jaký typ vzdělávacího zařízení vedete?

Graf 21 - Typ vzdělávacího zařízení

Na tuto otázku opět odpovědělo celkem 75 respondentů. 42 z nich (56%) uvedlo, že vede samostatnou mateřskou školu. Zbývajících 33 odpovídajících (tj. 44%) vede mateřskou školu spojenou se základní školou. Do této kategorie patřili i oba muži, kteří se výzkumu zúčastnili.

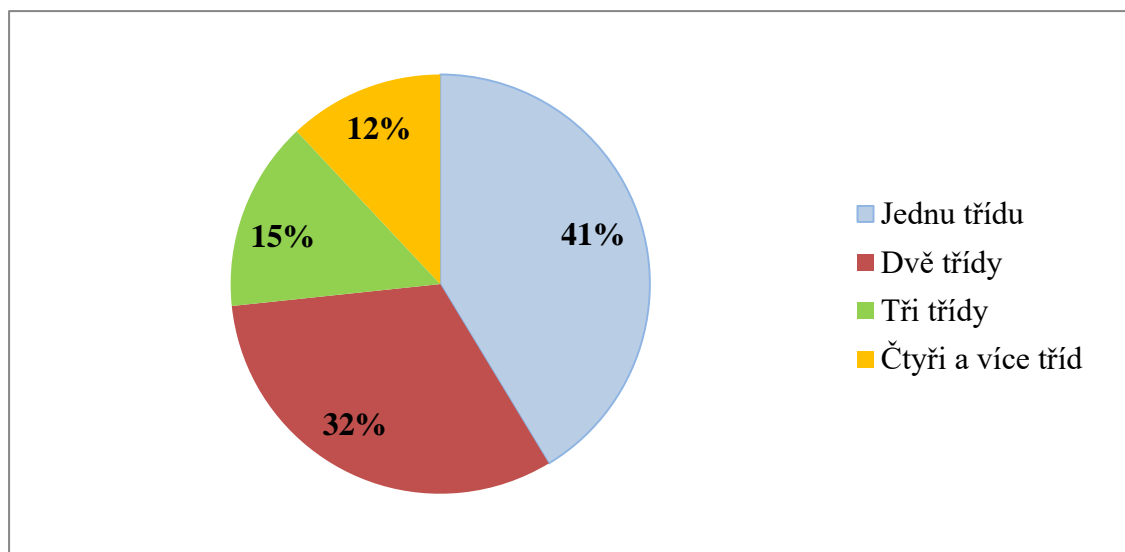
Otázka č. 3: V jakém kraji se nachází mateřská škola, kterou vedete?

Graf 22 - Kraj, v němž ředitelé působí

Oproti prvnímu výzkumu se o druhého dotazníkového šetření zapojilo více respondentů z Pardubického kraje. Konkrétně se jednalo o 47 ředitelek – žen, které tvoří 63% všech odpovídajících. V Královéhradeckém kraji vede mateřskou školu zbývajících 28 ředitelek a ředitelů, kteří dotazníky správně vyplnili. Těchto 28 odpovídajících představuje celkem 37% z celého počtu 75. Právě v Královéhradeckém kraji působí i oba respondenti – muži.

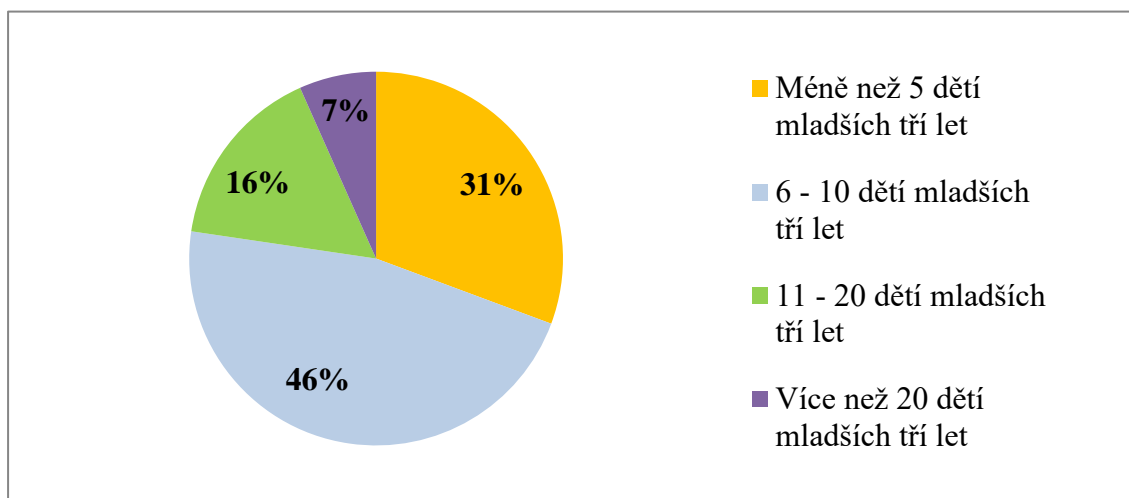
Otázka č. 4: Kolik tříd má mateřská škola, kterou vedete?

Graf 23 - Počty tříd vMŠ

Nejvíce ředitelů, konkrétně 31 (41%) uvedlo, že vede jednotřídní mateřskou školu. Druhou nejpočetnější skupinou byli ředitelé dvoutřídních mateřských škol (32%). Celkem takto odpovídalo 24 respondentů. Mateřskou školu, která má tři třídy, uvedlo 11 ředitelů (15%). Nejméně zastoupenou odpovědí ve výsledcích byly mateřské školy čítající 4 a více tříd. Ty vede pouze 12% dotázaných, což představuje 9 ředitelů z celkového počtu 75 respondentů. Co se týká ředitelů – mužů, dle výsledků vede jeden z nich jednotřídní mateřskou školu a druhý dvoutřídní mateřskou školu.

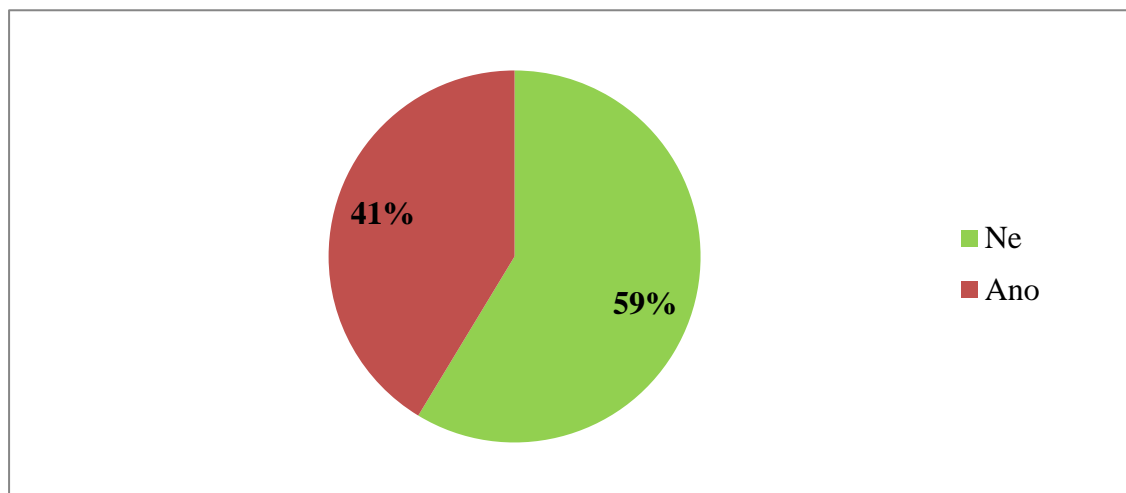
Otázka č. 5: Kolik dětí mladších tří let navštěvuje v současné době Vaši mateřskou školu?

Graf 24 - Počet dvouletých dětí v MŠ

Z výsledků této otázky vyplývá, že nejčastěji dle odpovědí ředitelů je v jedné mateřské škole 5 – 10 dětí mladších tří let. Celkem takto odpovědělo 35 respondentů, kteří tvoří 46% z celkového počtu 75 odpovídajících. 23 respondentů (31%) uvedlo, že jejich mateřskou školu navštěvuje méně než 5 dvouletých dětí. Odpověď 11 – 20 dětí skončila v pořadí na třetí pozici, jako vypovídající o své škole ji zvolilo 12 respondentů (16%). V pouhých 7% (5 případů) chodí do mateřské školy více než 20 dětí mladších tří let. Zpravidla se jedná o ty mateřské školy, v nichž je zřízena samostatná třída pro dvouleté děti.

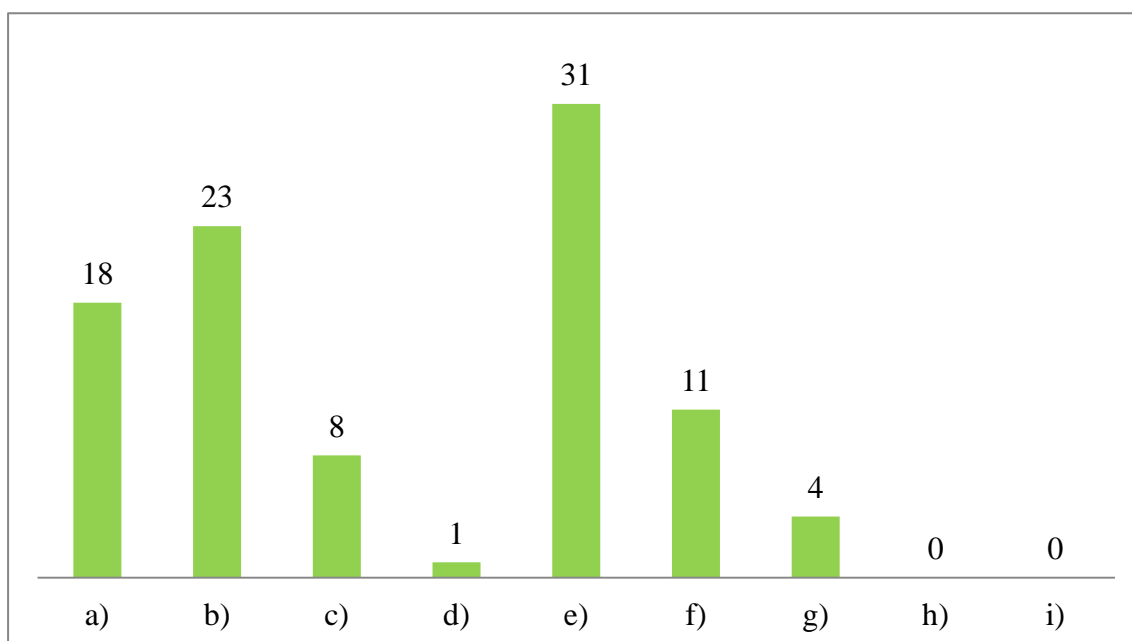
Otázka č. 6: Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí (prostor i pro dopolední odpočinek, změna doby podávání stravy, úprava střídání směn, apod.)?

Graf 25 - Změny v organizaci dne

Z grafu je zřejmé, že ve většině mateřských škol, které vedou odpovídající ředitelé, nedošlo v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí k žádným změnám v organizaci nebo uspořádání denního režimu. Celkem takto odpovědělo 44 ředitelů, kteří tvoří 59% z celkového výzkumného vzorku 75 respondentů. Zbývajících 41% (31 respondentů) změny v organizaci dne nebo režimu dne v souvislosti s nástupem dětí mladších tří let prováděla. Respondenti měli možnost uvést, jaké konkrétní organizační změny u nich ve škole proběhly. Zde byly nejčastěji uváděny změny ve střídání směn, úprava pracovní doby učitelů a většinou mírné posunutí jednotlivých denních aktivit (vycházka, oběd, odpolední odpočinek, apod.)

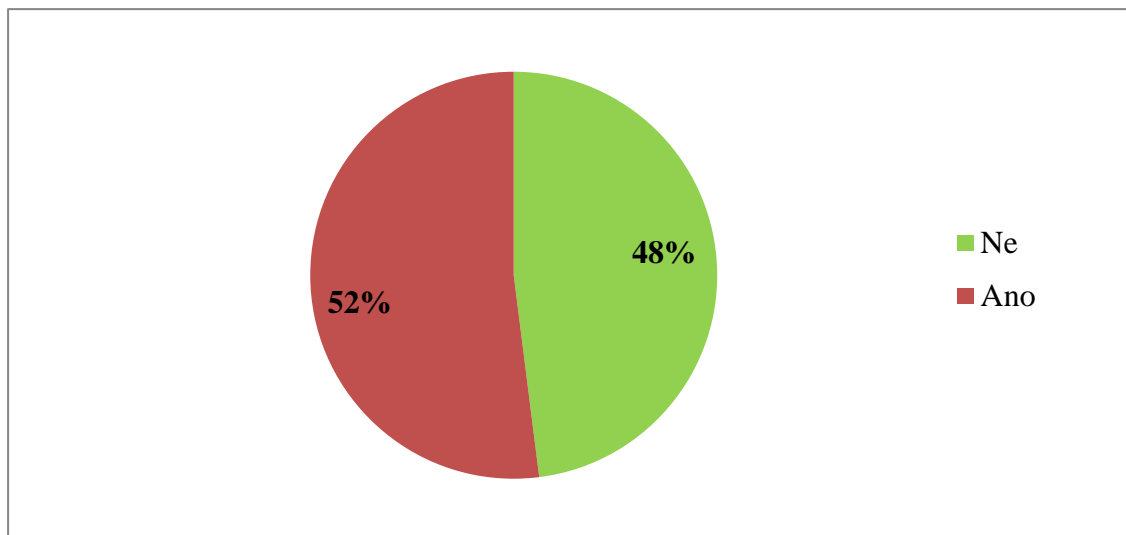
Otázka č. 7: Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám? Vyberte, prosím, libovolné množství odpovědí.

Graf 26 - Personální změny

Z grafu je patrné, že nejčastěji ředitelé mateřských škol odpovídali, že personální změnou, která u nich proběhla, bylo přijetí chůvy. Jednalo se o odpověď e), kterou zvolilo 31 respondentů, což tvoří 32% z celkového počtu 75. Druhou nejčastější odpovědí bylo b), tzn. k žádným personálním změnám zatím nedošlo, ale v současné době se o nich jedná. Tato odpověď platí pro 23 mateřských škol, které dotazovaní ředitelé vedou (24%). Možnost a), která říká, že k žádným personálním změnám nedošlo, volilo 18 respondentů (19%). 11 odpovídajících ředitelů (12%) řeklo, že do jejich mateřské školy byli přijati více než 2 zaměstnanci na pozici chůvy. Zpravidla se jednalo o mateřské školy, v nichž byla otevřena homogenní třída pouze pro dvouleté děti, případně je počet dvouletých dětí v MŠ vyšší než 11. 8 respondentů (8%) uvedlo, že do jejich mateřské školy byl přijat nový učitel, v 1 případě to byli dokonce učitelé dva. Asistenta pedagoga přijali dle odpovědí ředitelů do 4 mateřských škol. Odpovědi h) a i) nebyly ve výsledcích zastoupeny.

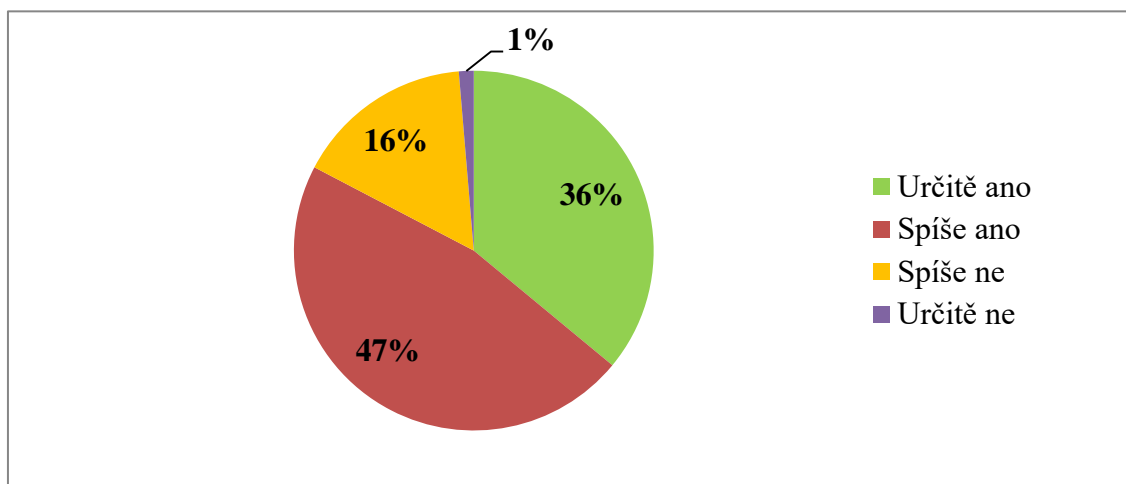
Otázka č. 8: Došlo ve Vaší mateřské škole v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k úpravám materiálních podmínek (nová třída/herna, zahradní prvky, nábytek, sociální zařízení, hračky, didaktické pomůcky, apod.)?

Graf 27 - Úprava věcných podmínek

Výsledky této otázky byly poměrně vyrovnané. 48% respondentů uvedlo, že v jejich mateřské škole nedošlo v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí k žádným změnám či úpravám věcných podmínek. Celkem takto odpovídalo 36 ze 75 dotazovaných. Lehkou převahu měla odpověď „Ano“ (52%), která znamenala, že v mateřských školách, jež dotazovaní vedou, došlo k určitým úpravám věcných podmínek. Tuto odpověď volilo 39 odpovídajících ředitelů. Dle konkrétních změn, které dotazovaní doplnili, se jednalo především o úpravu nábytku, sociálního zařízení a nákup nových hraček a didaktických pomůcek, vhodných pro děti mladší tří let.

Otázka 9: Domníváte se, že přípravy na příchod dvouletých dětí do Vaší mateřské školy byly opodstatněné a naplnily svůj cíl?

Graf 28 - Význam provedených změn

36%, celkem 27 ředitelů je přesvědčeno, že změny, které v mateřské škole provedli, byly přínosné a naplnily svůj cíl. 47% (35 respondentů) volilo možnost „Spíše ano“. 16% dotazovaných (12 dotázaných) vnímá provedené změny negativněji a tito respondenti volili možnost „Spíše ne“. V 1 případě se ve výsledcích vyskytla odpověď „Určitě ne“. Tento respondent zdůvodnil svou volbu tak, že v mateřské škole, kterou vede, nastolili některé změny, které se později ukázaly jako zbytečné (úprava sociálního zařízení), naproti tomu se objevily nedostatky v jiných záležitostech, na které však už chyběly finance (úprava zahradních prvků).

Otázka 10: Jak Vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách? Napište prosím stručně svůj názor.

Jak vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách? Napište, prosím, stručně svůj názor.	
Rozhodně nesouhlasí	18
Nesouhlasí	25
Souhlasí s určitými podmínkami	22
Souhlasí	10
Celkem respondentů	75

Tabulka 3 - Názor ředitelů

Na tuto otevřenou otázku odpovídali ředitelé volně. Podobně jako u stejné otázky v prvním výzkumném šetření jsem i zde pro zjednodušení vyhodnocování roztřídila odpovědi do 4 kategorií, které jsou zaznamenány v tabulce. Zároveň je z tabulky patrné, do které kategorie nejčastěji spadaly volné odpovědi respondentů. Nejčastěji ředitelé odpovídali, že se vzděláváním dvouletých dětí příliš nesouhlasí, nicméně se maximálně snaží s danou situací se vypořádat a ve své mateřské škole těmto dětem zajistit co nejlepší podmínky k jejich rozvoji a vzdělávání. Celkem tento názor zastává 25 dotázaných ředitelů, což je 33% všech respondentů. 22 ředitelů (29%) se vzdělávání dětí, které ještě nedosáhly 3 let, v mateřské škole spíše souhlasí, ale má k němu určité výhrady nebo požadavky na podmínky. Silný nesouhlas vyjádřilo 18 ze 75 dotázaných ředitelů (24%). 14%, celkem 10 odpovídajících ředitelů, uvedlo, že ve vzdělávání dvouletých dětí v mateřských školách nevidí žádný problém a plně s ním souhlasí.

Výběr z nejzajímavějších názorů:

„Tahle novinka v předškolním vzdělávání se mi vůbec nelíbí, hlavně proto, že nám nebyly předem poskytnuty žádné materiály, ze kterých bychom načerpali nějaké informace o úpravě podmínek vzdělávání. Vše se prostě zavedlo o dost dříve, než to vůbec bylo pořádně promyšleno a dotaženo do konce.“

„No, nevím, co k tomu mám říct. Nikdo se nás neptal, byli jsme postaveni před hotovou věc a musíme se prostě přizpůsobit. Nejvíce mě mrzí, že podpora státu je minimální a nikdo nebere ohledy na to, že shánění financí v mateřských školách není žádná legrace.“

„Rozhodně nejsem zastáncem, dvouleté děti by se do mateřských škol neměly brát, je to většinou složité pro všechny účastníky – učitelku, rodiče, ale hlavně pro samotné děti.“

„Každé dítě je jiné, někteří dvouletáci by potřebovali menší kolektiv a jiné se zase bez problému adaptují. Obecně si ale myslím, že není možné, aby mš naplnila všechny potřeby těchto dětí, a to ani s chůvou, je to prostě pořád kolektivní zařízení. Pro tyto děti by se podle mě měly zase začít zřizovat jesle, když v dnešní době potřebuje spousta rodičů do práce dřív než ve 3 letech věku dítěte. A toto prostě není schůdná varianta.“

„V dnešním světě je to už normální, spousta dětí je ve dvou letech zdatnější než starší děti.“

6.4. Shrnutí a diskuze výsledků dotazníkového šetření 2

Druhého dotazníkového výzkumu se zúčastnilo 75 respondentů z řad ředitelů mateřských škol. Hlavní výzkumná otázka se týkala zkušeností ředitelů mateřských škol s dvouletými dětmi v MŠ - „**Jaké jsou zkušenosti ředitelů a ředitelky mateřských škol se vzděláváním dvouletých dětí v MŠ?**“ Z výsledků vyplynulo, že většina ředitelů vnímá zařazování dvouletých dětí do mateřských škol jako realitu, která nastala a je třeba se jí maximálně přizpůsobit.

První dílčí otázkou druhého výzkumu bylo - „**Jaké změny a úpravy proběhy v mateřské škole v souvislosti s příchodem dvouletých dětí?**“ 59 % respondentů z řad ředitelů opovědělo, že v jejich mateřské škole neproběhly žádné změny v organizaci a uspořádání denního režimu. Zbývajících 41 % nejčastěji uvádělo změny střídání směn a pracovní doby učitelů a časové posuny v rámci dne – vycházka, oběd. Co se týká personálních změn, 18 odpovídajících ředitelů uvedlo, že k těmto změnám u nich vůbec nedošlo, ve 23 případech k personálním změnám sice zatím také nedošlo, nicméně tyto změny jsou právě v jednání a do budoucna se předpokládají. 31 z celkového počtu 75 ředitelů uvedlo, že do jejich mateřské školy byl přijat jeden zaměstnanec na pozici chůvy, v 11 případech to byly chůvy dvě. Nového učitele pro dvouleté děti přijali v 8 mateřských školách, v 1 případě to byli dokonce učitelé dva. Jeden asistent pedagoga byl v souvislosti se vzděláváním dvouletých dětí přijat do 4 mateřských škol. Věcné podmínky upravovalo 52% dotázaných ředitelů, přičemž se nejčastěji jednalo o úpravu nábytku a sociálního zařízení, nákup vhodných hraček a didaktických pomůcek a (v několika případech) o úpravu zahradních prvků. MŠMT ve svém Informačním materiálu ke vzdělávání dětí od 2 do 3 let (2017) připomíná, že v souvislosti s výběrem vhodných hraček je vždy nutné sledovat pokyny na obalu hračky.

Druhá dílčí otázka tohoto výzkumu zjišťovala názor respondentů na zařazování dvouletých dětí do mateřských škol - „**Jaký je názor ředitelů mateřských škol na docházku dvouletých dětí do mateřské školy?**“ Splavcová a Kropáčková (2016) uvádí: „*Ředitelka si musí být vědoma odlišnosti v potřebách dětí, umožnit jiný denní režim a výrazně pomoci v nastavení spolupráce s rodiči.*“ (Splavcová, Kropáčková, 2016, s. 87). Z výzkumu vyplynulo, že vzorek ředitelů mateřských škol se ke vzdělávání dvouletých dětí staví o něco pozitivněji než dotazovaní učitelé v prvním výzkumu. Nesouhlas s tímto vzděláváním vyjádřilo 43 ředitelů z celkového počtu 75. Nejčastějším

zdůvodněním byla nezralost a nepřípravenost dvouletých dětí na mateřskou školu. Často ředitelé doplňovali, že se zařazováním dětí mladších tří let do mateřských škol nesouhlasí, nicméně se snaží maximálně přizpůsobit a zajistit pro vzdělávání těchto dětí co nejlepší podmínky. Striktní nesouhlas vyjádřilo 18 dotázaných. 22 respondentů uvedlo, že se vzděláváním dvouletých dětí souhlasí, ale jen za jasně stanovených podmínek. 10 odpovídajících ředitelů uvedlo, že se vzděláváním dvouletých dětí souhlasí a nespatřuje v něm žádný problém.

Závěr

Zákonem schválené přijímání dvouletých dětí do mateřských škol se v České republice stalo běžnou praxí především od školního roku 2016/2017, v souvislosti s novým školským zákonem č. 178/2016. Jedná se o tematiku velmi diskutovanou a názory odborníků na tuto problematiku se velice liší. Z pohledu vývojové psychologie dvouleté dítě, které ještě spadá do batolecího období, nepatří vzhledem ke svým potřebám a specifickým do kolektivního předškolního zařízení. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy tento krok naopak považuje za zcela logický a obhajuje ho jako reakci na změny v sociální a ekonomické sféře.

V diplomové práci byly zjišťovány zkušenosti a názory pedagogických pracovníků, kterých se předškolní vzdělávání dětí mladších tří let přímo týká. Dotazníkovou formou byly mapovány zkušenosti učitelů a ředitelů mateřských škol v Královéhradeckém a Pardubickém kraji s přípravou na příchod dvouletých dětí do mateřské školy, organizačními a dalšími změnami i se samotným vzděláváním dětí mladších tří let v mateřské škole. Z výzkumu, že většina dotazované pedagogické veřejnosti se vzděláváním těchto dětí nesouhlasí, považuje ho za nevhodné pro děti a komplikované pro učitele. Stále poměrně velká část respondentů k tomuto tématu zaujímá naopak pozitivní postoj a zdůrazňuje kladné stránky problematiky, především možnost mladších dětí učit se od dětí starších, pokud jsou zařazeny do heterogenní třídy, je totiž zřejmé, jak uvádí například Splavcová a Kropáčková (2016), že homogenní třídy jsou pro dvouleté děti nejvhodnějším řešením.

Z uvedených názorů respondentů z řad učitelů a ředitelů mateřských škol vyplývá, že se vzděláváním většina z nich nesouhlasí zejména proto, že je podle jejich názoru kolektivní zařízení pro dvouleté děti nevhodné vzhledem k jejich vývojovým odlišnostem a možnostem. Tyto děti potřebují velmi individuální a obzvláště citlivý přístup, který bohužel není vždy v silách učitelky mateřské školy ve velkém kolektivu zajistit.

Z diplomové práce vyplývají další otázky a možné výzkumné problémy, kterými by mohl být například výzkum o názoru pedagogické veřejnosti na takové alternativní vzdělávání pro děti mladší tří let, které by zachovávalo zájmy rodiny a zároveň lépe naplňovalo potřeby dvouletého dítěte.

Literatura

ALLEN, Eileen & MAROTZ, R. Lynn (2002). *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-614-4.

BRIERLEY, John (1996). *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-484-2.

HAŠKOVÁ, Hana, MUDRÁK, Jiří a kol. (2013). *Péče o nejmenší - boření mýtů*. Praha: Slon. ISBN 978-80-7419-114-5.

HORŇÁKOVÁ, Katarína, KAPALKOVÁ, Svetlana & MIKULAJOVÁ, Marína (2013). *Jak mluvit s dětmi od narození do tří let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-612-4.

Informační materiál ke vzdělávání dětí od dvou do tří let v mateřské škole (2017). In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. [cit. 2017-05-24]. Dostupné z: www.msmt.cz/file/39798_1_1/

KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2008). *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-1568-1

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana (2006). *Vývojová psychologie, 2*. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1284-9.

MATĚJČEK, Zdeněk (1986). *Rodiče a děti*. Brno: Avicenum, zdravotnické nakladatelství. ISBN 08-011-86.

MATĚJČEK, Zdeněk (1996). *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-494-X.

MATĚJČEK, Zdeněk (2004). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0870-1.

MERTIN, Václav (2011). *Výchovné maličkosti*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-857-9.

NIESEL, Renate & WILFRIED, Griebel (2005). *Poprvé v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-989-5.

NÚV (2014). *Zařazování dětí mladších tří let do mateřské školy*. In: *Národní ústav pro vzdělávání* [online]. [cit. 2017-05-30]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/nuv/VZ/V2014.pdf>

OPRAVILOVÁ, Eva (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5107-8.

PRŮCHA, Jan & KOŤÁTKOVÁ, Soňa (2013). *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a kol. (1995). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2017). In: *Ministerstvo školství, mládeže, tělovýchovy* [online]. [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-programpro-predskolni-vzdelavani-od-1>

ROGGE, Jan-Uwe (2007). *Výchova dětí krok za krokem*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-249-2.

SEDLÁŘOVÁ, Petra a kol. (2008). *Základní ošetrovatelská péče v pediatrii*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1613-8.

SPLAVCOVÁ, Hana & KROPÁČKOVÁ, Jana (2016). *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9.

SUCHÁNKOVÁ, Eliška (2014). *Hra a její využití v předškolním vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0698-9.

SUCHÝ, Jaroslav, KOTULÁN, Jaroslav a kol. (1970). *Biologie dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 14-019-85.

SYSLOVÁ, Zora (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: GradaPublishing, a.s., ISBN 978-80-247-4309-7

SYSLOVÁ, Zora, BORKOVCOVÁ, Irena a kol. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku* (komparace české a zahraniční studie). Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7478-354-8.

ŠULOVÁ, Lenka (2005). *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0877-4

TĚTHALOVÁ, Marie (2016). Malé a velké děti v mateřské škole. *Informatorium 3-8*. Roč. XXIII. č. 10, s. 14 – 16. ISSN 1210-7506

Two year-olds in kindergarten: becoming a 'kindy kid' (Transitions in ECE) (2015). In: *Education.govt.nz* [online]. [cit. 2017-06-02] Dostupné z: <https://education.govt.nz/early-childhood/teaching-and-learning/ece-curriculum/transitions-in-ece/becoming-a-kindy-kid/>

VÁGNEROVÁ, Marie (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-14-2005-sb-o-predskolnimvzdelavani-1>

When should kids start kindergarten? (2016). In: *greatschools.org* [online]. [cit. 2017-06-15] Dostupné z: <https://education.govt.nz/early-childhood/teaching-and-learning/ece-curriculum/transitions-in-ece/becoming-a-kindy-kid/>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>

Seznam příloh

Příloha A – Dotazník pro učitele mateřských škol

Příloha B – Dotazník pro ředitele mateřských škol

Příloha A – Dotazník pro učitele mateřských škol

Vážená respondentko, vážený respondente z řad učitelů státních mateřských škol,

jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, obor Pedagogika předškolního věku. Ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci s názvem Dvouleté dítě jako subjekt výchovně – vzdělávacího procesu v mateřské škole.

Jedná se o 21 otázek, týkajících se Vaší zkušenosti se vzděláváním dětí mladších tří let v mateřské škole. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky nebudou použity k jiným než výzkumným účelům.

Vyplněním dotazníku mi v mém výzkumu velmi pomůžete.

Předem děkuji za čas, který mi v tomto ohledu věnujete. Velmi si Vaší pomoci cením.

1. Vyberte, prosím, Vaše pohlaví:

- a) Žena
- b) Muž

2. V jakém zařízení pracujete?

- a) Samostatná mateřská škola
- b) Základní škola a mateřská škola

3. V jakém kraji se nachází mateřská škola, v níž pracujete?

- a) Královéhradecký kraj
- b) Pardubický kraj

4. Kolik tříd má mateřská škola, v níž pracujete?

- a) Jednu třídu
- b) Dvě třídy
- c) Tři třídy
- d) Čtyři a více tříd

5. Jaká je délka Vaší praxe jako učitele/učitelky v mateřské škole

- a) Méně než 5 let
- b) 6 – 10 let
- c) 11 – 20 let
- d) 21 – 30 let
- e) Více než 30 let

6. Kdy jste měl/a POPRVÉ v MŠ osobní zkušenost s dítětem mladším tří let?

- a) Před více než 10 lety
- b) Před méně než 10 lety
- c) V aktuálním školním roce
- d) Nikdy jsem žádné dvouleté dítě na starost neměl/neměla

7. Kolik dětí máte aktuálně ve své třídě?

8. Kolik z těchto dětí bylo při svém nástupu mladší tří let?

Pokud jste na tuto otázku odpověděl/a číslovkou 0, dotazník pro Vás končí. Děkuji za Váš čas.

9. Má Vaše mateřská škola stanoveny nějaké požadavky na schopnosti přijímaného dvouletého dítěte (např. dítě by mělo být bez plen, mělo by si umět říct o to, co chce, mělo by umět samostatně jíst lžící, apod.)?

- a) Ne
- b) Ano (prosím, stručně uveďte):

10. Jakou máte zkušenost s úrovní řečových schopností dvouletých dětí ve Vaší třídě?

11. Jakou máte zkušenost s hygienickými návyky a sebeobsluhou u dvouletých dětí ve Vaší třídě? (Dopíšte, prosím, ke každé kategorii „ano“ nebo „ne“ podle toho, jestli máte ve třídě dítě/děti, o kterých platí uvedené.)

- a) Nosí pleny nepřetržitě po celý den:
- b) Nosí pleny na spaní:
- c) Nenosí pleny a chodí na nočník nebo toaletu:
- d) Nedokáže se samo najíst – musí být plně krmeno:
- e) Dokáže se samo najíst s dopomocí:
- f) Dokáže se najíst zcela samostatně:
- g) Vyžaduje během dne dudlík:
- h) Usíná s dudlíkem:
- i) Při oblékání je zcela nesamostatné:
- j) Dokáže se obléct s dopomocí:
- k) Dokáže se obléct zcela samo:
- l) Na procházce nepotřebuje kočárek:

Pokud chcete, uveďte vlastní postřehy:

12) Jaké jsou Vaše zkušenosti s adaptací dětí mladších tří let na prostředí mateřské školy? (Prosím, označte libovolný počet odpovědí.)

- a) Výborné, s adaptací těchto dětí jsme zatím nikdy neměli problém
- b) Každé dvouleté dítě je jiné, některé se zadaptuje rychleji, jiné pomaleji
- c) Většina těchto dětí potřebuje delší čas než děti tříleté nebo starší
- d) Velmi nám pomáhá speciální adaptační plán, který v naší třídě máme
- e) Osvědčily se nám návštěvy třídy s rodiči, ještě před samotným nástupem dítěte
- f) Dětem při adaptaci pomáhá, pokud si s sebou do mateřské školy mohou vzít oblíbenou hračku nebo jiný předmět, který jim připomíná domov
- g) Nabízíme těmto dětem docházku pouze na několik dnů v týdnu, což jejich adaptaci usnadňuje

- h) Cenné rady ohledně adaptace dětí mladší tří let získáváme od pedagogicko – psychologické poradny
- i) Adaptace dvouletých dětí u nás probíhá velmi problematicky a nevíme si s ní rady

Pokud chcete, uveďte vlastní postřehy:

13) Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí (prostor i pro dopolední odpočinek, změna doby podávání stravy, úprava střídání směn, apod.)?

- a) Ne
- b) Ano (prosím, uveďte konkrétní příklady):

14) Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám?

- a) Ne
- b) Ne, ale v současné době se o tom jedná
- c) Ano, ve třídě nově působí další učitel
- d) Ano, ve třídě působí chůva
- e) Ano, ve třídě působí asistent/ka pedagoga
- f) Jiné, uveďte:

--

15) Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a kladně, vnímáte tuto změnu jako pozitivní vzhledem k práci s dětmi mladšími tří let?

- a) Ano (uveďte, prosím, v čem vidíte přínos těchto pracovníků)

- b) Ne (prosím, zdůvodněte):

--

16) Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k úpravám materiálních podmínek (nový nábytek, vhodné sociální zázemí, kočárky, hračky, didaktické pomůcky, apod.)?

- a) Ne
- b) Ano (prosím, uveďte konkrétní příklady):

17) Domníváte se, že přípravy na příchod dvouletých dětí do Vaší třídy byly opodstatněné a naplnily svůj cíl?

- a) Určitě ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Určitě ne (prosím, zdůvodněte):

--

18) Jakým způsobem přistupujete k plánování výchovně – vzdělávacích aktivit pro děti mladší tří let? (Prosím, označte libovolný počet odpovědí.)

- e) Stanovuji si méně vzdělávacích cílů než u aktivit pro starší děti
- f) Cíle jsou u mladších dětí dlouhodobé
- g) Plánuji delší integrované bloky, například na 2 týdny nebo i na měsíc
- h) Jiné, uveďte, prosím:

--

19) Daří se Vám zachovávat individuální přístup při práci s dvouletými dětmi a respektovat jejich osobnostní a vývojové odlišnosti?

- a) Ano, velmi dobře se mi to daří
- b) Ano, spíše se mi to daří
- c) Příliš se mi to nedaří
- d) Vůbec se mi to nedaří

20) Kde získáváte informace o specifiích výchovy a vzdělávání dětí mladších tří let?

- a) V odborné literatuře
- b) Na seminářích a školeních
- c) Od zkušenějších kolegů
- d) V poradenských zařízeních, např. v pedagogicko – psychologické poradně
- e) Jinde (doplňte, prosím):

--

**21) Jak Vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách?
Napište, prosím, stručně svůj názor:**

Mnohokrát děkuji za Váš čas.

Výsledky výzkumu Vám po obhájení diplomové práce ráda zašlu. V případě zájmu mne kontaktujte na e-mail dvoulete.dite@seznam.cz.

Barbora Vosáhlová

Příloha B – Dotazník pro ředitele mateřských škol

Vážená respondentko, vážený respondente z řad ředitelů státních mateřských škol, jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského studia na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, obor Pedagogika předškolního věku. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci s názvem Dvouleté dítě jako subjekt výchovně – vzdělávacího procesu v mateřské škole.

Jedná se o 10 otázek, týkajících se Vaší zkušenosti s přípravou na příchod dvouletých dětí do mateřské školy, organizačními změnami i se samotným vzděláváním dětí mladších tří let v mateřské škole. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky nebudou použity k jiným než výzkumným účelům.

Vyplněním dotazníku mi velmi pomůžete ke kvalitnímu a vypovídajícímu výzkumu.

Předem děkuji za čas, který mi v tomto ohledu věnujete. Velmi si Vaší pomoci cením.

1. Vyberte, prosím, Vaše pohlaví

- a) Žena
- b) Muž

2. Jaký typ vzdělávacího zařízení vedete?

- c) Samostatnou mateřskou školu
- d) Základní školu a mateřskou školu

3. V jakém kraji se nachází mateřská škola, kterou vedete?

- a) Královéhradecký kraj
- b) Pardubický kraj

4. Kolik tříd má mateřská škola, kterou vedete?

- a) Jednu třídu
- b) Dvě třídy
- c) Tři třídy
- d) Čtyři a více tříd

5. Kolik dětí mladších tří let navštěvuje v současné době Vaši mateřskou školu?

- a) Nedochozí k nám žádné dvouleté dítě
- b) Méně než 5 dětí mladších tří let
- c) Méně než 5 – 10 dětí mladších tří let
- d) Více než 10 dětí mladších tří let
- e) Více než 20 dětí mladších tří let

Pokud jste na tuto otázku odpověděl/odpověděla za a), dotazník pro Vás končí.
Děkuji za Váš čas.

6. Došlo ve Vaší třídě před nebo po nástupu dvouletých dětí ke změnám v organizaci a uspořádání denního režimu, aby lépe vyhovoval potřebám těchto dětí (prostor i pro dopolední odpočinek, změna doby podávání stravy, úprava střídání směn, apod.)?

- c) Ne
- d) Ano (prosím, uveďte konkrétní příklady):

7. Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k personálním změnám? Vyberte, prosím, libovolné množství odpovědí.

- g) Ne
- h) Ne, ale v současné době se o tom jedná
- i) Ano, přijali jsme nového učitele/učitelku
- j) Ano, přijali jsme 2 nebo více nových učitelů/učitelek
- k) Ano, přijali jsme chůvu
- l) Ano, přijali jsme 2 nebo více zaměstnanců na pozici chůvy
- m) Ano, přijali jsme asistenta/asistentku pedagoga
- n) Ano, přijali jsme 2 nebo více asistentů/asistentek pedagoga
- o) Jiné, uveďte:

--

8. Došlo ve Vaší třídě v souvislosti s nástupem dvouletých dětí k úpravám materiálních podmínek (nový nábytek, vhodné sociální zázemí, kočárky, hračky, didaktické pomůcky, apod.)?

c) Ne

d) Ano (prosím, uveďte konkrétní příklady):

9. Domníváte se, že přípravy na příchod dvouletých dětí do Vaší mateřské školy byly opodstatněné a naplnily svůj cíl?

a) Určitě ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Určitě ne (prosím, zdůvodněte):

--

Pokud chcete, napište doplňující informace:

**10. Jak Vy osobně vnímáte vzdělávání dětí mladších tří let v mateřských školách?
Napište, prosím, stručně svůj názor:**

Mnohokrát děkuji za Váš čas.

Výsledky výzkumu Vám po obhájení diplomové práce ráda zašlu. V případě zájmu mne kontaktujte na e-mail dvoulete.dite@seznam.cz.

Barbora Vosáhlová